

OBITELJSKI VEČERI.

DRAGOTIN PRĀIBIL.

(Dalje).

II. O naĉinih stikov med ŝolo in domom in o tozadevnih pedagoških poskusih in nasvetih.

tike med ŝolo in domom lahko razdelimo v sluĉajne in sistematiĉne. — Sluĉajni so stiki med uĉiteljem in oĉetom, ki pride v ŝolo, da se posvetuje z uĉiteljem o ŝolskih zadevah. Teh stikov seveda ni povzročil namen, koristiti ŝolstvu, oni so posledica veĉ ali manj egoistiĉnih teženj starŝev. Obiteljska sebiĉnost povzroĉa, da prihajajo (ĉetudi na ŝalost prav redko) starši popraŝevati po uspehih svojega otroka v ŝoli. Ne ŝelja, sprejeti navodov za vzgojo, samo radovednost, skrb za stanje napredka je prignala oĉeta ali mater k uĉitelju. Će uĉitelj postreŝe starŝem z dotiĉnimi izveŝtji, so posetniki zadovoljni in zopet gredo svojo pot. — Ne more se trditi, da bi bil ta stik brez vsakega pomena; ravno naopak, zelo koristen je, ako uporablja uĉitelj ta stik premiŝljeno, ako sprejema starŝe ljubeznivo, jim daja rado- voljno zaŝeljena pojasnila. Uĉitelj naj zadrŝuje ob takŝnih prilikah starŝe dlje ĉasa, naj nuja navodila, opozarja na pogrŝeške o domaĉi vzgoji, spraŝuj starŝe po vedenju otroka v druŝini i. t. d., potem ta stik ne ostaja brez blagoslova za vse prizadete stranke. — Nekatero starŝe pa priganja obiteljski egoizem k uĉitelju, da branijo svojega ljubĉka proti namiŝljeno napaĉni ali kriviĉni uporabi disciplinarnih kazni. To so za uĉitelja grenke ure, in ne brez nevarnosti zlasti za mlado, burno kri. Opraviti imamo veĉkrat z najveĉjo sirovostjo, z nesramno drznostjo, poslušati moramo pretnje, psovanja, neutemeljena oĉitanja. Uĉitelj je kaznoval po svoji pedagoŝki vesti, njegovo srce mu ne oĉita niĉesar; a za svojo delo prejme plaĉilo v obliki grde nehvaleŝnosti. In ni pozabiti, da imamo pri takŝnih izgredih vedno opraviti z majhnim komplotom. Razjarjeni oĉe se je ŝe dlje hvalil pri sosedih, kako bode uĉitelju «posvetil». ŝkodoŝeljno in z

napetostjo pričakujejo vaški zarotniki izida pravde. — Kako nevarni so takšni nastopi za uspeh vzgoje, ki temelji na naši avtoriteti, leži na dlani. In vendar se tudi to zlo včasih lahko obrne v blagoslov za šolo. Ako učitelj z zavednim mirom prepriča besneža o stanju stvari, potem se kaj lahko izpremeni Savel v Pavla. In poslednjega odpustimo z nekoliko dobrih nasvetov za vzgojo paglavca — to je vendar srečen izid pravde. Odgovarjati na sirovost sirovo to našega stanu ni vredno. Ko bi pa imel opraviti z nepopravljivim drznežem, ki te pride obsipavat med poukom — z neznosnimi očitaji — poišči obrambe pri sodišču, a ne bodi v svoji stvari tožnik in sodnik, ne ponižuj se pred svojimi učenci.

Večkrat prihajajo starši opravičevat svoje otroke, včasih tudi prosit dovoljenja, da jih uporabijo za nujno delo. Tudi v tem slučaju učitelj lahko koristi, ako pouči starše o koristi in potrebi rednega obiskovanja šole. Omeniti je še, da se smejo vršiti ti stiki le po šoli, nikdar med šolskim poukom. Zato je dobro, ako učitelj priporoča učencem takoj začetkom šolskega leta, naj javijo staršem, da jih sme sprejemati učitelj le v prostem času.

Kar učitelj pove poedincu, ostane med njima; treba je mnogo slučajev da takšni in enaki stiki ublažijo spor med šolo in domom. Pomniti je tudi, da se vrši v neštetih slučajih pouk staršev brez sistema. Vsi nauki ostajajo nekako razsuti, zato pa tudi ne more biti govora o tem, da bi se smelo zadovoljiti učiteljstvo s temi stiki med šolo in domom. Treba je po načrtu delovati na maso ljudstva.

Več sistematičnosti je najti v učiteljevih posetih domače hiše učenčeve in v službenih stikih med šolo in domom, kakor so šolski popis, šolsko vpisovanje, šolska naznanila in javni izpiti.

Če imajo učiteljevi poseti vzgojno svrhu, naj bi se ne vršili brez sistematičnosti. Kjer opazi učitelj potrebo, da opozori starše na pravilno sodelovanje pri vzgoji, kjer to vobče vzgoja sama zahteva, tamkaj so ti poseti na mestu. Nekateri hiše se čutijo s takšnim posetom zelo počaščene. Tuintam pa trdi malicioznost, da je privedla učitelja sebičnost. Posebno bogati starši se kaj lahko izgube v takšnih domnevanjih. V nekaterih hišah, zlasti revnih, imajo učitelja samo za ogleduha i. t. d. Ti stiki so četudi težko izvedljivi vendar tako važni za razumevanje učenčeve individualnosti, za natančno presojevanje razmer, v katerih je učenec vzrasel, za dobro poznavanje srede (milijeja), v kateri se giblje učenec, da težka izvedljivost ne sme odvracati učitelja od sistematiškega izrabljanja teh stikov za vzgojo in pouk. Šolski popis omogočuje učitelju vsaj enkrat priti v vsako hišo, v kateri žive za šolo godni otroci. Naj se to popisovanje ne vrši po šabloni. Učitelj bi se naj v vsaki hiši nekoliko pomudil, se razgovarjal s starši in se zanimal za otroke. Koliko važnih

podatkov bi lahko nabral samo pri tej priložnosti, kateri bi mu potem olajšali individualno vzgojo. Seveda bi bilo treba te podatke beležiti v posebno knjižico, ki se potem vroči razrednemu učitelju. Takšna vprašanja bi bila, ali je bil otrok vedno zdrav, ali je bolehal, kaj se pri njem opazuje posebnega, kakšni so bratje in sestre, kakšni so bili starši in pradedje itd., itd. Seveda se tudi o tej priliki omenja dobrota šole in se odpira staršem prava perspektiva za nadaljno vzgojno delo.

Tudi vpisovanje zbere starše v šoli. Želeti bi bilo, da se vrši to vpisovanje določenega dne. Po dovršenem delu uporabi učitelj priliko za jedrnat nagovor, v katerem se razjasni namen šole, naloga staršev itd. Po nagovoru naj sledi pogovor s starši, učitelj odgovarjaj vljudno na vsa stavljena vprašanja in skušaj sam kaj izvedeti o otroku.

Šolska naznanila povzročajo neposrednji stik šole z domom, le škoda da so v sedanji obliki staršem nedostopna, da ne morejo postati popularna; saj pedagogika tudi ne more biti zadovoljna s sedanjimi naznanili.

Javnih izpitov v novejši dobi ni več, ne vidimo več monsturoznih ostankov dobe, ko so še možje nosili kito, v naši šoli. Stara šola pa je videla v njih svoj največji namen, svojo glavno nalogo. Skoro vse leto se je pripravljalo (včasih le preveč individualno) na ta izpit. Učitelj in učenci so bili proti koncu šolskega leta v nekakem napol blaznem stanju; taka napetost, taka razčiljenost je vladala v vsaki vasi. In ni bila malenkost če se je v modni ali nemodni kočiji pripeljal strogi gospod «šolski oče» ali «šolski patron», s skrbno počesano kito! Zgodovina pedagogike nam pripoveduje o teh izpiti marsikaj zanimivega. Znamenite šole so uprizarjale izpite, h katerim so prihajali starši in pedagogi iz daljnih krajev (prim. poglavje o filantropistih, zlasti o Basedowu). Kakšen je bil končni rezultat teh izpitov? Skoro povsod je odločeval o uspehu prazni slučaj. Upajmo, da se ta pedagoška zmota ne povrne nikdar več v naše šole. Če so bili nekateri starši po izpitu navdušeni za šolo, so jo drugi tem bolj sovražili, in če so imeli še priložnosti, pogledati za kulise, jim znanje, ki se je pri izpiti kazalo, ni moglo omiliti šole.

Izpiti bi naj bili vzbujali v javnosti zanimanje za šolsko delo. Velik čin liberalnosti je bil odlok, da je staršem dovoljeno, se prepričati kadar-sibodi na svoje oči v šoli o delu te institucije, o sredstvih vzgoje in stanju pouka. Tako sem čital, da je dovoljeno v nekaterih švedskih šolah staršem prihajati v šolo kadarkoli se jim hoče in ostati tamkaj, dokler jih je volja. Vsak razred ima za klopmi velik prostor, kjer se nahajajo sedeži za takšne skrbne starše. — Na prvi pogled je vse to jako lepo. A vendar vemo, da ob navzočnosti tretjih oseb niso prosti ne učitelji ne učenci. Navada sicer mnogo stori. Vemo iz vadnice, da se učenci kmalu ne brigajo več za hospitante, vemo pa

tudi, da so one ure, ko prihajajo dijaki v razred, za vadniškega učitelja najbolj neprijetne. Manjka prosta roka, nedostaja one živahnosti, učiteljeva individualiteta ne more prodreti z vso silo. Le pomislite, kako težko je delo ob navzočnosti nadzornikovi. In imeti vedno nadzornike okoli sebe. tega bi si pač niti najlojalniši učitelj ne želel, niti oni ne, ki se tako poniža, da mu nosi kovčeg iz kraja v kraj. Skratka: zahteva učiteljev, da morajo ostati sami s svojimi učenci, ta zahteva je upravičena. Ko bi se pa le ta liberalna misel uvela v naše ljudske šole, potem bi se moralo to storiti na tak način, da šola ne trpi. Prihajati bi smeli starši le pred poukom, morali bi popolnoma mirno sedeti med poukom, ne smeli motiti pouka z vprašanji ali z medsebojnimi pogovori; smeli bi zapustiti šolo šele po končani učni uri, v odmoru. Morala bi se jim pa tudi odkazati pravica, da smejo koncem pouka povpraševati učitelja po uspehih pouka, po napredku svojih otrok, po nravnosti poslednjih ter ga prositi dobrih svetov za domačo vzgojo. Na Nemškem, odkoder prihajajo pedagoške in druge novotarije k nam, se ta ideja ni ukoreninila. Samo dr. Lietz je uvedel to idejo v prakso v svojem zavodu v Pulvermühle pri Ilsenburgu. V ta zavod smejo prihajati vse leto starši in prisostvovati pouku. Po mnenju tega pedagoga se je ta misel prav dobro obnesla in dobro vpliva na vzgojo. Ne smemo pa pozabiti, da je ta zavod zasebno podjetje in ne javno ljudska šola. Starši, ki imajo svoje otroke v dragem zavodu, so tudi iz čisto drugega testa nego naši vaščani. — In navzlic vsemu temu se je našlo tudi med Nemci dovolj pedagogov, ki so ta edini poskus obsojali.

V nekaterih nemških šolah so hoteli popularizovati to idejo s skrcenjem dovoljenja, prisostvovati pouku, samo na nekoliko tednov v letu. Razglasi se, da se bodo uveli na tej ali oni šoli v tem ali onem času «obiteljski tedni», ob katerih smejo prihajati starši v šolo, da se seznanijo s poukom in z metodo. V odmorih smejo prositi učitelja za vzgojne svete. — Uspehi so bili zelo slabi. Ideja ni našla odmeva v občinstvu. Le malo staršev je prihajalo, in ravno onih roditeljev ni bilo, katerim bi bil vpogled v vzgojo in pouk najbolj potreben. Prihajali so večinoma le starši, ki so imeli dobro vzgojene otroke, staršev slabo vzgojenih otrok pa ni bilo na izpregled. In tudi število rednih obiskovalcev se je krčilo venomer. Nekateri so pričakovali, da bode učitelj izpremenil svoj navadni pouk ob njih prisotnosti, da si bodo osvetili lice zlasti njih miljenčki. Ker se pa učitelj ni oziral na določene otroke, ali bolje rečeno, ker iz pedagoških ozirov ni smel upoštevati teh pobožnih željic, so starši izgubljali zanimanje za stvar in jeli izostajati. In šolska soba se je izpraznila brez učiteljeve lastnoročne pripomoči. To je bil menda povod, da so se izrekli leta 1904 nemški filologi in šolniki pri zborovanju v Halli n S. proti «obiteljskim tednom». Pruski prosvetni minister pa je izdal dne

3. februarja leta 1905. odlok, v katerem izjavlja, da ni pričakovati oživiljenja stikov med šolo in domom od «obiteljskih tednov».

V drugih zavodih so poskušali uvesti obiteljske ure. Povabili so namreč starše ob določenih dneh k določenim učnim uram, za katere se je pouk izlikal in priredil z ozirom na ugled šole do najmanjših minucijoznosti. Ravno poslednje pa je imelo v sebi nekaj nenaravnega, kar je odvrčalo laika od šole. Nadalje so se takšne ure vprizarjale le parkrat vsako leto, torej niso mogle tvoriti čudežev. Začetkoma še dosti znatno zanimanje staršev je moralo v obstoječih razmerah ugašati, in dogodilo se je, da so se vršile takšne obiteljske ure v najožjem tête-à-tête med učiteljem in učenci. Tudi pogovori učiteljev in staršev po takšnih urah niso imeli bogvekakšnega vpliva na vzgojo, ker so bili prekratki in preredki.

Še eno sredstvo moramo pojasniti, od katerega so si pedagogi obljubliali oživiljenja stikov med šolo in domom: šolske slavnosti. Optimizem, s katerim so se sodile nekdanje uprizoritve, je znatno ohlajen od tistihmal, ko so se začeli s kritičkim očesom motriti uspehi teh včasih zelo dragih poskusov. Dognalo se je, da velikim obljubam ni sledil preobrat v medsebojnih odnošajih med šolo in domom. To so bili le lepi momenti, a minljivi, ki so sicer zapuščali lepih spominov zlasti v otrokih in nekaterih starših, a niso mogli izpremeniti mnenja roditeljev o šoli. Znano je tudi, da zastopajo nekatere šolske slavnosti v narodnomešanih krajih čisto druge, nešolske namene, katerim je pedagogika popolnoma tuja, in katerim je kumovala ob porodu zloglasna politika naših narodnih nasprotnikov. To so strankarski nameni, ki hočejo popularizovati najpodlejše nakano nemškega šolstva v naših še ne dovolj zavednih krajih, iztrgati otrokom materni jezik in jih odtujiti njihovemu narodu; to je podpiranje najnižjega čina, prisvajati svojemu narodu nežna srca, ki še niso občutila dobrodejne toplote ljubezni do svojega naroda. In s tem so naše šolske slavnosti stigmatizirane. Nemške slavnosti imajo podel namen, slovenske so le obrambna sredstva, nekakšno pariranje nemških zavratnih udarcev.

Pa poglejmo natančneje te šolske slavnosti in njih vrednost. Kaj se ob takšnih prilikah nuja? Nekaj govorov, petja in godbe, par deklamacij, včasih par gledaliških prizorov, otroške igre, telovadba itd. Kot dodatek se vršijo ob nadzorstvu nespametnih učiteljev še druge stvari. Vprašal sem po takšni slavnosti svojega nečaka, kaj mu je najbolj ugajalo pri tej priliki. Možek se je odrezal: «Vsi smo bili pijani — — —.» Ni pa pozabiti da se hočejo starši tudi zabavati ob takšnih priložnostih, «ko nič ne košta». In ta zabava je včasih malo robata.

Kar odnesejo starši s takšnih uprizoritev, je bore malo. Vidijo svoje otročiče v lepih oblekah, a srce jih boli, da so drugih staršev otroci še

bolj našušskani. Vidijo učitelja v vsej njegovi slavi, v beli kravati in rmenih rokavicah. Slavnostni del jih včasih le dolgočasi, ker za posamezne točke nimajo dovolj smisla. Težko pričakujejo zadnji del, prosto zabavo. — Tudi učitelj ima malo od zabave. Trudil se je, beračil, pripravljajl otroke, okitil prostor, a za ogromno delo bode žel posmeške, včasih se mu bodo tudi kontrolirali računi, seveda samo oddaleč, in zaluča se mu v obraz še sumnja o poštenosti. In učenci koliko truda so imeli s pripravo, koliko duševnih muk. Memorovati dolge govore, pesmi, vloge, to ni šala! Dogodilo se je, da se je pogubnost takšnih pretiranih zahtev do mladih glavic pokazalo v nevarnih živčnih boleznih, dogodilo se je, da so odnesli glavnega junaka takšne slavnosti onemoglega, brezzavestnega s poprišča, druge je bolela glava še dolgo po takšnih nenavadnih vajah. To so pač predrage, prekrute žrtve; tudi feniški Moloh ni bil krutejši! — In ves uspeh slavnosti — par lepih spominov. Starši niso dobili vpogleda v šolo, niso videli, koliko truda je stala učitelja vsa ta slepitev javnega mnenja; vsakdanja šola, vsakdanje delo učiteljevo, tiho delo za prosveto — vse to jim ostane zapečaćena knjiga. — Z ozirom na vse te resnice, na ta deloma žalostna dejstva moramo apodiktno odreči šolskim slavnostim vsako korist. Sporazum med šolo in domom se tem potem ne doseže. Skupno delo v vzgoji se s takšnimi slavnostmi ne uvaja. Slavnosti se ne vjemajo z bistvom naših učencev, z namenom šole, telo in duša naših otrok trpita pri takšnih prilikah: slavnosti so torej nehigijeniške, škodljive, in naši šolniki naj v bodoče prepuščajo mirnim srcem uprizoritev takšnih pompov nemškim nadripedagogom.

Iz povedanega izvajam:

1. Navedeni stiki med šolo in domom nimajo takšne cene, da bi zadoščali pedagoški potrebi.

2. Nekateri stiki so slučajni, se nanašajo samo na posameznike, so torej preneznatni; drugi stiki se gojijo sistematiški, a imajo premalo uspeha; tretji postajajo brezpomembni, ker niso dovolj zanimivi in ker se jih raditega naveličajo prizadete stranke; končno so nekateri stiki celo škodljivi.

3. Noben naštetih stikov ne nuja sistematiškega pouka staršem o delovanju šole, o vzgoji, zato ne morejo in ne smejo ostati naštetih stiki edini.

4. Treba je nove uvedbe, treba je novih sredstev, da se morejo zavzemati starši bolj kot doslej za šolo. Na čisto drugem polju se morata najti učitelj in oče, učiteljica in mati, šola in dom, ako naj velik uspeh odgovarja velikemu namenu in velikemu trudu. Rodila se je iz teh stremljenj ideja, ustanoviti nekako popularno šolo vzgojeslovja za naše občinstvo. Ta ideja so «Obiteljski večeri.» (Dalje prihodnjič.)

O BISTVU, POMENU IN VAŽNOSTI KERNOVEGA DOLOČNEGA GLAGOLA. — O GLAGOLU «BITI» KOT PREDIKAT IN O Povedju.

POROČA MATIJA HERIC.

(Dalje).

eveda g. dr. Tominšek nasprotuje sam svoji trditvi, da se besedi «je vesel» po skladnji ne ločita, na str. 13. pišoč . . . . . po stavkovi prvini (sic!) sploh ne vprašam; saj se po stavkovi prvini tudi ne more vprašati . . . . . In predikat je stavkova prvina . . . . . To izpolnilo (sic!) imenujem . . . . . predikativ (sic!) . . . . . povedje (sic!)»

Kaj pa je po dokazanih razlogih v našem stavku stavkova prvina, če ne povedek «je», «vesel» pa povedkovo določilo (povedje); saj prvina ne more biti sestavljena iz določnega glagola in iz njegovega izpolnila, ker «je» sam že tvori stavek «in nuce», stavek v najenovitejši obliki, slovniško enoto. Če se v tem slučaju določilo ne loči od prvine, potem se predmeti in prislovja kot določila prvine tudi ne smejo ločiti od njega, zakaj določilo je in ostane določilo, prvina pa prvina.

Zakaj pa nazivlje g. pisatelj «vesel» še s posebnim imenom «povedje, predikativ itd.», če mu je z «je» neločljivo združen? Ako bi bilo takšno razmišljanje resnično, čemu rabi potem te izraze, ker na ta način nasprotujoč svoji trditvi loči «vesel» od predikata «je»; saj ga odlikuje s posebnim imenom; saj predikativa ne moremo istovetiti s predikatom.

Nadalje piše g. dr. Tominšek v 3. št. «Popotnika» na str. 73., izvajajoč menda svoje nazore tudi iz Martinakove študije «Zur Psychologie des Sprachlebens», ki ga je obenem tudi opozorila na skeptičnost nasproti Kernovim naukom, sledeče: « . . . . ., da je, dokler se naše slovnice sploh še drže v stavkoslovju «subjekta» in «predikata», za vse čase izključeno, ..., da je «biti» v finitni obliki prav tak predikat kakor n. pr. pisati, rezati . . . . . itd.» . . . . In v našem slučaju stoji in bo stala za vse čase neovržna resnica, da glagol «biti» . . . . . ni istoveljaven z navadnimi glagoli kakor «pisati» itd.

Tudi mi priznavamo, da «biti» ni istoveljaven z glagolom «pisati»; prav tako se tudi brezpredmetovi glagoli n. pr. «rasti» «grmeti» in mnogo drugih razlikuje v svoji veljavnosti glede na to, da njih svojstvo v večji ali manjši meri zahteva pojasnila. V tem oziru imajo «sedeti», «grmeti», «zdihovati» večjo veljavo, ker ne zahtevajo v določilo vsebine tako močno predmeta, kakor n. pr. «pisati», «dajati», «želeti».

Vendar imajo v določni obliki vsi veljavo, izražati dopoved, kakor jo ima v tej obliki tudi pastorka «biti»; razlika glede na vsebino je le ta, da «biti» izraža golo bitje (eksistenco), drugi pa kakovost bitja, stanje, kar smo že itak povedali.

Ko bi g. prof. Martinak, ki je njega na str. 75. navedena splošna sodba o Kernovih slovniških nazorih po vsem neupravičena, izdatneje uvažal kritiko takratnih slovečih germanistov, (O. Boehm, H. Buschmann, Oskar Erdmann, Humperdinck, R. Jonas, Ewald Zange, Lothholz, C. Th. Michaelis, John, Ries, Wehrmann, Wilmanns, Ziemer) bi pač moral priznati, da se Kern obče ni držal «des Historischen, der alten überlieferten Form».

V to svrhu je trdno naglašal, da je svoja preiskovanja izcrpal iz sedanjega jezika, rekoč: «Mir schwebte immer nur die Absicht vor, über das Wesen des Satzes, und zwar nur des deutschen Satzes, und nur, wie er im gegenwärtigen Bewußtsein der Deutschen besteht, zu handeln, nicht über den Ursprung des Satzes überhaupt».

Prav tako mu je bilo jasno ko beli dan, kakor nam in vsakemu natančnemu opazovalcu duha in duše jezika, ki se je uglobil v bistvo določnega glagola, da so se že od nekdanj na njem vrševale «psychologische Veränderungen», «Entwertungen» in «Umwertungen».

Zato nas kar nič ne iznenadi kakor g. drja Tominška Kernova razlaga, da v stavku «Eine alte Kirche wurde ausgebessert» pomeni «wurde» toliko, kakor v stavku «Die Blüte wurde Frucht»; zakaj «Aus dem Werden kam die Frucht heraus, aus dem Werden die Ausbesserung; die Kirche wurde eine Ausgebesserte.»

O postanku samem tukaj ne govorimo, ampak o kakovosti postanka, o popravljanju. Ta kakovost postanka, stanje (popraviti) je postalo trajno, zato je zadobilo obliko deležnika, ki se v tem slučaju približuje vrednosti pridevnika ter se more rabiti za atribut (Eine ausgebesserte Kirche). To je tista «psychologische Veränderung», «Entwertung» in «Umwertung». Glede na ta proces, ki se je vršil na predikativu, je med slovenščino in nemščino razlika. V slovenščini (Cerkev se je popravila — ali glede na nedovršno stanje popravljala), se predikativ «(se) popravila» ujema z osebkovo besedo v spolu, sklonu in številu, v nemščini se pojavi v tem oziru že «Entwertung», ker mesto «eine ausgebesserte» rabimo samo «ausgebessert», ki se približuje glede na okamenelo obliko adverbiju in obenem tudi «Umwertung», ker se je stanje (ausbessern) razkrojilo v postanek (wurde) in kakovost postanka; stanje (ausgebessert), kakor se je tudi v slovenščini razdružilo stanje v «je» (eksistenca) in v kakovost bitja: stanje (popravila). Ta preosnova se še v grščini v indikativu trpne dobe «λελυται» ni izvršila kakor v latinščini «solutus est», pač pa že v konjunktivu «λελυμένος ᾤ», kjer se je stanje razkrojilo v «ᾤ» (eksistenca) in v «λελυμένος» (trajno stanje). To je zopet «Umwertung» v deležnik,

ki se bliža veljavi pridevnika, ker se ujema z osebkovo besedo in obenem znači preteklost napram «ȳ» značujočemu 3. osebo konjuktiva v sedanjiku, seveda tudi «Entwertung» glede na samostalnost glagolovo napram značilne določne oblike «λεξις», ki ima svojo popolno veljavo (Vollwert) glagolovo.

V stavku «Mati je prišla» še pri opisovalnem deležniku «prišla» «Umwertung» ni dospela do one stopnje, kjer dobiva deležnik popolno vrednost pridevnikovo, kakor v stavku «Lice je ogorelo» deležnik «ogorelo», ki ga moremo rabiti kot atribut (ogorelo lice) ali kot povedje v sedanjikovem stavku «Lice je ogorelo», kjer je povedje «ogorelo» že pristen pridevnik. Vrhu tega že tudi izraz «opisovalni deležnik», ujemajoč se z osebkovo besedo, znači, da se bliža pridevniku, zaznamujočemu lastnost.

V stavku «Voda vre» je «vre» povedek, «voda» osebkova beseda; o tem nihče ne dvomi. Tekom časa so opazovali, da stanje «vreti» vedno tiči na subsistenci, ki jo tukaj imenujemo vodo. Na ta način je po dolgih letih to stanje postalo trajno; iz te trajnosti stanja se je končno izvila lastnost vode «vroča» (pridevnik).

Preden je to trajno stanje «vroča» zadobilo popolno samostalnost pridevnikovo, se je še mnogo let rabila samo kot deležnik, ki pa se je že bližal pomenu pridevnika. Torej še le tekom dolgih let se je potrdila eksistenca trajnega stanja, ki se je izražala poprej z deležnikom in končno s pridevnikom.

S tem korakom je trajno stanje izgubilo določno obliko glagolovo, izrazujočo dopoved, in je prevzel to obliko in obenem tudi njega posel glagol «biti», izražujoč eksistenco tega trajnega stanja, ki se je prej izpremenilo v deležnik in končno v pridevnik.

Iz teh razmotrivanj smo se prepričali, da je v vseh takih slučajih prevzel glagol «biti» v določni obliki posel, izražati dopoved, deležniki in pridevniki pa so njegova določila, povedja; zakaj deležniki zraven vsebine nimajo še onega življa določne oblike, kažočega na subsistenco, ki dobiva po povedni obliki trojno lice: 1., 2. in 3. osebo; zaradi tega ne morejo zlužiti v dopoved.

Zato mora slovnica, ki je v prvi vrsti nje naloga, razjasnjevati jezikovno obliko, oba dela «je» in «prišla» slovniško določiti ter učiti tako-le: «Pretekli čas «je prišla» je sestavljen iz 3. glagolove osebe določne oblike glagola «biti» v sedanjiku, tvarjajoče dopoved, in iz opisovalnega deležnika preteklega časa glagola «piti», značujočega kakovost bitja, trajno preteklo stanje ter izrazujočega povedje; torej kratko: «je» povedek, «prišla» povedje ali predikativ, ki se ujema z osebkovo besedo «Mati» v spolu, sklonu in številu ter še obenem znači preteklost.

Da se v teh slučajih glede na vsebino misli določilo bolje naglašata nego dopoved sama in še se ujema deležnik, ki ob enem znači čas, z

osebko besedo, nam daje povod, da vprašamo po osebki besedi s celo zloženo obliko: Kdo je prišel? a glede na slovniško obliko je in ostane v znanem stavku «je» dopoved in «prišla» nje dopolnilo, kakor smo že dokazali.

In ker g. pisatelj prezira slovniško obliko, je na str. 80. storil napako pišoč, da je v stavku «Slomšek je imel» izražena pretekla eksistenca. Nam je v povedni obliki «je» označena sedanja eksistenca, ki je določena po povedju «imel», zaznamujočem preteklo imetje, ker govoreč ali pišoč v tem trenutku, ki govori ali piše, potrjuje eksistenco preteklega trajnega stanja «imel».

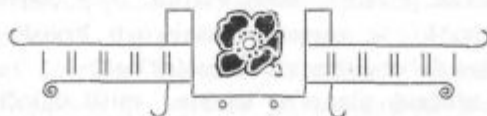
Kar se pa tiče vprašalne metode, ki se je izvanredno prikupila g. pisatelju, mi je pribiti sledečo psihološko, logiško in pedagoško resnico, da moramo prej jezikovne pojave, stavkove člene spoznati potom njih natančnega opazovanja, potem še-le moremo vprašati po njih, zakaj narobe zamenjamo vzrok in posledico. V stavku «Slovnica postane samostojna veda, ako iz nje iztrebimo logiške primesi» ni «veda» zato «povedje», ker vprašamo po besedi «veda» z vprašalnico kdo ali kaj?, marveč zaradi tega vprašamo po besedi «veda» tako, ker je «veda» povedkov imenovalnik.

Prav to pretresovanje svojstva glagola «biti» v povedni obliki in njegovega izpolnila nas dovede do spoznavanja tretje vrste določil glagolove vsebine, dasi smo dosihdob bili vajeni v stavkoslovju razločevati dvoje vrst določil in sicer predmete in prislovja. Značilno, te vrste določil, za zlasti glagolov biti, imenovati, zvati, voliti itd. v povedni obliki je to, da ta določila ne dopolnjujejo samo glagolovo vsebino, marveč pojasnjujejo ž njo vred tudi osebko besedo in predmet. In to določilo zovemo predikativ ali povedje.

Povedje znači, kakšno in kaj je to, kar izraža osebko beseda, kako in kaj postane po glagolovi vsebini v resnici ali v naših mislih in ali kaj nastane iz tega, kar izraža osebko beseda ali predmet.

V stavku «Življenje je kratko» se ne določuje samo eksistenca, marveč tudi trajanje življenja. V stavku «Deček poje vesel» ni petje veselo, marveč deček je vesel po petju. V stavku «Cesar imenuje izkušenega častnika generalom» se nanaša dejanje imenovanja na častnika; «častnika» je predmet; kaj častnik postane po imenovanju, je izraženo po povedju «generalom» (za generala).

(Konec prih.)

O REKLIH IN O NJIH UPORABI V ŠOLI.

JOSIP BRINAR.

2. Človeške lastnosti in razna stanja.

epetec ga ima (Kitzel). Oba sta na eno brdo tkana (von gleichem Charakter). Kaj ima za bregom? Čam me obleta (Gänsehaut). Čelarno mi je. Kruha pijan. Pijan kakor čep (— krava). Črljenec ga oblije. Črti se mi. To me ne dira. Pogorelo je po meni. Pogrelo me je. Take dlake ljudje. Čaka kakor grešnik na pokoro. Človek gladek kakor dobova skorja (grob). Drenove volje biti (slabe). Drgetec me ima. Ženilo (možilo) se ga prijemlje. Gada v žepu imeti (nič denarja). Škratlja v žepu imeti (srečo). Graja (grozi, grusti, kreti) se mi kaj. V grizi si biti. Starec v grob visi (mit einen Fuß im Grab). Zna več kakor hruške peči. Tak si kakor jajnka (ovca) pod repom. Jelševa je (slaba). Na pravici ležati (Totenbahre). Praznične volje biti. Vsak dan imeti praznik. Zelena in rdeča me prehaja. Na prekosnice biti (witzig abtrumpfen). Na drobnem situ presejan (zvit). Prede mi huda (tanka, slaba). Pust (siten) kakor prga. S kruhom in ne z medom rejen biti (Mark in den Knochen). Zaspanec me prijema. Na konec mi je prišlo (spomniti se). Koprivje jezičen. Na lažeh ostati. Na led posajen (in den Sack geschoben). Len, da ga je zemlja žalostna — da smrdi. Človek v leta leze. Ima let polno klet (star je). Žabe ga ližejo (slabe volje biti). Radovednost ga lomi (grudi). Kruh po njem razbija (der Hafer sticht ihn). Mahnjen, nadelan biti (pijan). En mak je vreden (nič). Za malo se mi zdi. Medlo mi je (slabo). Na misli (pameti) imeti. Na molitvah stati (in den letzten Zügen). Mreti po kom (schmachten). Ves mrtev na denar (ženske) biti. Siten kakor čmerika. Sam svoj je. Tako lep, da nikdar tega (zelo). Iz pameti iti, stopiti (nicht bei Trost). Skoz biti (vse izgubiti). Smeh ga lomi (ima). Smeh zagnati. Drži se kakor smrtnik (žalostno). Neslan biti. Pojdi se solit (kadiť)! Spanec me grudi. Skrbi ga (der Buckel juckt ihn). Kaj te to srbi? (was kümmert dich das?). Kdaj te bo pamet srečala? Pije me (es ärgert mich). Drži se ga plenica (er hat die Kinderschuhe noch nicht ausgetreten). Po meni je (es ist aus mit mir). Biti na svedru (keinen Halt haben). Na (vsem) svetu tak. V šibke mi gre (slabo). Šiva mi (ich habe Angst). V škripcu biti (in der Klemme). Kakor na škripcih (nemiren). Krajcar ga tišči. Ima glavo na pravem toporišču. Utepa se mi (ich muß es büßen).

Utrne (utrinja) se mi misel (ein Gedanke steigt mir auf). Brž zraste (braust gleich auf). Zvit je kakor grča (— kača, — lisica, — kozji rog, ovnov rog). Odklenkalo mu je; na zadnji zarezi je (es ist aus mit ihm).

3. Človeška dejanja.

Gospoda si breje žepe (pita mošnjice). Česati tuje garje. Sam svoje besede podirati. Podkuriti komu (die Hölle heiß machen). Podkuriti koga (aufhetzen). Pomečkati kako reč. Hlače pomeriti (našeškati). Pred pragom pometati. Pot se nam dobro pomiče. Smeh razsuti. Ponašati (ponesti, poskusiti) se za koga. Po robu se postaviti. Razpasti se nad kom (sein Mütchen kühlen). Posodo k lončarjem nositi (Holz in den Wald tragen). Posvetiti komu. Puliti se s kom (sich in den Haaren liegen). Z gladkim potom odgovoriti (unumwunden). Kravo s svedrom dreti. Sin očetovo žaro goni (nach Vaters Art). Za jalovo kozo se kregati. Zdrobil te bom kakor solčni prah. V pravico hoditi komu (ins Gehege). Poprej si prebiral, zdaj pa pobiraj! Ob mene se briše (er schiebt die Schuld auf mich). Na kljuko (kol) obesiti (auf den Nagel hängen). Obirati se pri delu. Odkrižati se česa. Iz ojnic skočiti (über die Schnur hauen). Odsekati (odrezati) se. Odpiti, kakor je kdo napil (mit gleicher Münze bezahlen). Omesti veliko sveta (viel in der Welt herumkommen). Prepregel je (die Gesinnung ändern). V prestrege komu priti (in den Wurf). Na pretrge delati, žreti. To mi prigreje, prigreva (macht mir bange). Nikomur se ne bo kolcalo po njem (kein Hahn wird krähen). Ni ga dvignilo iz kolesnic (er kam nicht aus dem Kontexte). Zaradi denarja se krčiti. V križ mi pride, (— gre). Laže, kakor bi orehe trl, grizel (— da smrdi, — da se kadi, — da se megla dela, — da sam sebi verjame — kakor bi mokre svinje palil). Norce loviti. Pije, kakor bi vlival v brezdno — kakor božja mavra). Prilepiti se h komu (sich anhängen). V hišo prilomastiti (mit der Türe ins Haus fallen). Prodajati dolg čas (— revo, — sitnost, — zijala, — učenost). Privijati koga (in die Enge treiben). Pritiskati za kom. Pod meč dejati (über die Klinge springen lassen). Kolne kakor mešetar. Priti komu na met (in den Wurf). Z motovilom streliti (einen dummen Streich begehen). Vrgel ga je na tla kakor podklopno cunjo. Nabresti, nagoditi jo komu (einen Streich spielen). Nakožhati, nalibrati, nalopati koga. Bova plesa, zaorala (tepen boš). Norce pasti. Peč podpirati. S pametjo se je skregal, stebel. S kruhom se je skregal. Smetano komu posneti. Pitati koga z oslom, (— tatom). Okoli deklet se smoliti (ungeschickt den Hof machen). Spekel se je (er hat sich verrechnet). Ljudje so spleli (es geht das Gerede). Srečo si dati (begrüßen, verabschieden). Na mrzlo pihati (Unnötiges tun). Plavaj ali utoni! (Vogel friß oder stirb!). Dobro se prijemlje (dobro se uči). Svetiti z dobrim zgledom. Laže, kakor da bi tikve sadil. Znam komu toporišče najti (ich weiß umzugehen). Kdo bi vsemu svetu pogače umesil (prav naredil). Lepo

jo komu umesiti (einen schönen Brei einrühren). V svitke iti (zu Kreuze kriechen). Usekati koga (goljufati). Dal je vinu vetra (hitro popiti). V manjuhe pasti (lenobo pasti). Na vrh priti komu (zu Paaren treiben). Zabeliti jo komu (bittere Wahrheit sagen). Vodo s košom (rešetom) zajemati. Zašili so ga (zaprli). Sam sebi je rokav zašil (škodoval). Šale zbijati (Possen reißen). Prekanjeno jo zviti. Zvonec nositi (in der Gesellschaft excelieren).

4. Živali.

Ni ptič, ni miš. Pravi ptič. Tu maček na ognjišču leži (Schmalhans ist Küchenmeister). Mačko (smolo) boš dobil (nič). Ženski jok pa mačje solze. Raka v vodo vreči. Mačka k bohu za varha postaviti (den Bock zum Gärtner machen). Dati kozličke volku past. Kozla v zelnik spustiti. Komarje precejate, kamelo pa požirate. Teknilo mu bo kakor jarcu juha (slabo). Rep med noge stisniti. Prišiti komu rep (Nachteiliges nachsagen). Ni v vsaki luknji raka. Lesici na rep sestri (Hasenpanier ergreifen). Zdrav je kakor riba. V en rog trobiti. Po mačje komu zagosti (Katzenmusik). Mara zanj kakor vrana za brodnika (nič). Moker kakor miš. Reven kakor jara miš. Žaba ne more orehu kaj. Molči ko riba (er ist verschwiegen wie das Grab). Ni mu vrana možganov izpila (er ist nicht auf den Kopf gefallen). Lahek kakor sova. Vpije (od bolečin) kakor ptič v precepu. Sam kakor volk vlozi. Greben mu je zrasel (perje —). Naj se pes obesi! (hol' es der Henker!). Še pes ga ne povoha. Otrese se kakor pes. Vem, kam pes taco moli (ich weiß, wohin das abzielt). Zastonj pasjo taco na mizo vlečeš (proti naravi ne opraviš ničesar). Po zelene pse hoditi (Vergleichliches unternehmen). Pes v cerkev, pes iz cerkve (on se ne poboljša). Dober je (denar), če ga pes na repu prinese. Kar pes čez prag skoči (einen Katzensprung). Zajca slediti, in na medveda zadeti (slabo naleteti). To niso mačje solze (ni malenkost). Spi kakor polh (— medved). Srakin jezik je snedel (klepetav je). Ošaben kakor petelin na gnoju. Jezen kakor breja mačka. Ptičke mi pojejo (dobro mi je). Plačal bo kakor vrabec proso. Da bi ga črni murin popil! (wäre er schon, wo der Pfeffer wächst!). Ima strah kakor žaba na dež (nič). Če ni mavra, je pa čavra (če ni tak, je pa drugačen). Tajiti ko gad noge. V tem grmu tiči zajec (hier liegt der Hund begraben). Volčja pravica (Faustrecht). Volčji biti na jed (denar). Volka je videl (hripav je). Volka prati (nam. zamorca prati).

5. Priroda sploh.

(Op. Rekla o vremenu so že vpletena v razpravo.) Ogenj vstane. Moram z roko v ogenj (Muß in den sauren Apfel beißen). Za vsako reč je ogenj v strehi. Za bele dni ne (nikakor ne). Knjigo v dežel poslati. V dilje zvoni (prvič «vabi»). Cesta gre pod se. Zvezda se popelje. Presekati, prekositi, prestriči komu pot. Dan se je potegnil. Vino se prekucne. Iz dima v ogenj

(vom Regen in die Traufe). Tvoja modrost je od črešenj do višenj (kratka). V zelje hoditi komu (ins Gehege gehen). Zrastel kakor konoplja (vitek). Po toči zvoniti. Obetati si hruške na vrbi (nedosegljive stvari). Dan se je priklonil. Tema je kakor v rogu (— kakor v peči). Pšenico k plevam metati. Denarja kakor praprotja imeti. Mlad je kakor rosa. H krtom rovat (pod rušino) iti. Pšenico po ledu sejati; klasje po sredu (Rauhreif) pobirati (ničevo delo). Tudi panj je lep oblečen (Kleider machen Leute). Pasti na dojno vejo (auf den Hund kommen). Prišel je, kakor bi iz boba skočil (nepričakovano). Bob v steno metati. Smreka ni hrast (žena ni mož). Maram kakor za lanjski sneg. Solnce gre v zastavo (za oblake). Spi kakor na vodi (rahlo). Spi kakor klada. Žive hraste staviti (Purzelbäume schlagen). Posaditi na koprive, na trnje = (ozlovoljiti). Misli, da more zvezde strahovati. Solnce svoje trake strelja. Korenček strgati. Črez grm in trn, — strm (über Stock u. Stein). Suho zlato (— vino, — denarji). Hodi v šaš! (Riedgras) = geh zum Kuckuck! Luna ga trka (— šeška). Ne bo dolgo trave tlačil (umrl bo). Vsak ima svoj trn (težavo). Iz trte kaj izviti (vom Zaune brechen).

6. Šaljiva rekla in še nekaj drugih.

Poslati po žablje dlake, — po ptičjega mleka, — po polževe (rakove) krvi, — po gladež, — po norca (in den April schicken). Pot posoditi komu. Pot pod noge vzeti. Zmeraj je na potu kakor sv. Juri na konju. Pogačo bo jedla (porodila bo). Ako se človek stegne, v dan dregne. V kaši biti (im Malheure). Vse mu je v koš prišlo (vse je doživel). Kopito mi je trebil (podil me je). Žlice se sporeko v žličnjaku, pa se ne bi ljudje v hiši! Koncem leta gredo posli v kujalnik. Duša se mu je prirasla, — prisušila (ima trdno življenje). Na cedilu pustiti koga. Raka jezdit. Rilec kuhati (kujati se). Pojdimo v mežavo deželo! (spat). Slišati, ko trava raste, — ko bolhe kašljajo. Sliši, ko uši kašljajo, pa nimajo kaj pjluniti. Imeti jok za rokavom. O sv. Nikoli. Naš J. je že zdaj «papež», «pupež» (jedec). Petelina videti, ki je zvezde zobal (sein blaues Wunder sehen). Treh pisrkecv god (četrtak pred debelim četrtkom). Plavati na suhem (v pijanosti). Počasi po kamenju! (se zakliče, če dela kdo logične skoke). S svedrom kravo dreti. Z motovилоm (motiko) ustreliti (einen Bock schießen). Kozje molitvice učiti koga (jemanden «mores» lehren). Otrobe vezati.

Božja dekla (smrt). Zdaj pride nanj čreda (Reihenfolge). Srednjo dobo mi gre (so, so!). Bolezen me je položila (ans Bett gefesselt). Zaspani ponedeljek (Blaumontag). Oskutili so se mu norci (er hat sich die Hörner abgestoßen). Žaltava je (slabo gre). Lep čas je že (dolgo). Iz tega meha ne bo moke (iz tega ne bo nič). Za norca kaj reči (v šali). Imava še nekaj na rovašu (in Abrechnung). Ko bi bil jaz stabo (wenn ich an deiner Stelle wäre). Sam od sebe (von freien Stücken). To je od sile (zu arg).

V nemar živeti (in den Tag hinein). Na nič priti, — spraviti (ruinieren). Beli penezi za črne dni (Sparpfennige). Ni pet, ni šest (mir nichts, dir nichts). Stati na volji (zur Verfügung). To ni v peto, ne v šesto (v nepravem razmerju). Po zlu iti (zugrunde gehen). Konj z ušesi striže (spitzt die Ohren). Ves ubogi dan (den ganzen lieben Tag). Kosmata vest. Šlo bode v vilice (slabo). Vun in vun (neprenehoma). Drevje (konj) se obrije. Pod domačim zvonom (v župniji). Od zibeli do deske, — do motike (do groba).

S I. MEDNARODNEGA KONGRESA ZA ŠOLSKO HIGIJENO V NORIMBERKU L. 1904.

PIŠE: FR. KOCBEK IN M. J. NERAT.

(Dalje).¹

XLII.

skupini **D** se je obravnavalo o *telesni vzgoji šolske mladine*.

Oficialno poročilo je imel dr. med. F. A. Schmidt iz Bonna o *šolskih kopelih* na podlagi sledečih stavkov:

1. Negovanje kože z rednim kopanjem je bistven del telesne vzgoje naše šolske mladine.
2. Ako hočemo, da bodo dobroto rednega kopanja vsi učenci in učenke zlasti na ljudskih šolah uživali, tedaj mora to stvar šola v roko vzeti in urediti.
3. Vpeljava posebnih šolskih kopeli v šolskem poslopju je gotovo boljša nego poraba nahajajočih se ljudskih kopeli.
4. Higijenično najprimernejša oblika šolskih kopeli je pršna kopalnica, ker omogoči kopanje vsakokrat večjemu številu šolskih otrok.
5. Pri šolski pršni kopalnici mora biti skupni prostor za slačenje, ki je neposredno pri kopalnici. Zadnja mora biti s stranskimi stenami razdeljena na toliko stajališč, da dobi vsak kopajoči se otrok posebno pršenje.
6. Glavo vsakega pršalnika je tako urediti, da ne pada voda navpično z večjim pritiskom na glavo kopajočega, ampak da kot stranski deževni prš obliva telo.
7. Pršna kopalnica naj ne traja čez 3 minute; kopalna voda mora (1½ min. dolgo) imeti toplino najmanj 30—32° C ter se naj potem polagoma do 20° C shladi.
8. Otroci naj se h kopanju vodijo po oddelkih v primernih šolskih urah (pisanje, risanje, rokotvorni pouk, telovadba). Udeležba je prostovoljna.

¹ Glej Pop. 1906, str. 82.

9. Ako so šoli ob gotovih urah na razpolago javne kopeli za plavanje, zlasti take na prostem, tedaj naj se v poletnem času uče učenci čez 10 let stari v plavanju. Zato se lahko porabijo ure za telovadbo.

10. Skupni pouk učencev v plavanju se začinja s plavalnim gibanjem po taktu, tako imenovano suho plavanje, pri čemur se rabijo najpriprostejše priprave, kakor mali zaklopni stoli. Temu sledé poskusi plavanja v vodi. Rabijo se lahko pločevinasti tornistri z zrakom napolnjeni, ki se privežejo okrog telesa, da plavajočega učenca drže nad vodo.

*

Ta govor kakor oni dra med. S. Merkel-a z Norimberka «*Kako se učenci poučujejo v plavanju*» sta zelo poučna, a radi tesnega prostora ju ne moremo priobčiti. Tudi diskuzija je bila zanimiva.

XLIII.

«*O telovadbi in mladinskih igrach*» sta predavala dr. med. F. A. Schmidt z Bonna in K. Möller, mestni nadzornik telovadbe v Altoni po sledečih stvkih:

1. Naša šola ne sme biti samo šola za učenje, ki meri le na dobavo gotove vsote znanja, ampak naj teži za utemeljajočo vzgojo za skupno bitje. To velja v posebni meri za telesno vzgojo, v kolikor pripada šoli.

2. Šolska telovadba, poučno izobrazovana in postopno napredujoča, ki navadi učenca gotovih telesnih ročnosti, doseže le delno opravičeno, higijeniško pa niti ne najvažnejšo stran telesne izomike. Gibalna šola še ni nikakor telesna vzgoja.

3. Prve in odrekajoče zahteve na zdravstveno tvoritev šolske telovadbe izhajajo iz zakonov rasti za šolsko starost, kakor tudi iz posebnega vpliva šolskega življenja.

4. V letih kratko pred razvojem in posebno v dobi dozorevanja se pojavi poleg rasti v dolgost še najbolj rast srca in pluč, kakor se na drugi strani vsled večurnega sedenja v šolski klopi ovira delovanje dihal in organov za krvni obtok ter s tem tvoritev krvi. Šolska telovadba se ima torej ozirati na vaje, katere srce in pluča krepčajo, kakor tudi vzbujajo tvoritev krvi in vso presnovo. To so vaje hitrosti v prostem zraku, pred vsem v obliki živahnih mladinskih iger.

5. Razen pospešljivega dejstvovanja na dihanje in krvni obtok imajo mladinske igre higijeniško še posebno vrednost v tem, da mlademu srcu dajejo v obilni meri čut živce okrepčujočega veselja in prostosti. Igre pomenijo torej pravo razbremenjenje in počitek proti obteženju živčevja po duševnem delu in dresuri šole.

6. V prvih treh do štirih šolskih letih naj imajo mladinske igre poglavitno značaj letanja in podénja, da se doseže samo higijenski smoter.

Finejšne borbne igre bolj odrasle mladine imajo še vrhutega posebno vzgojno vrednost. One tvoré v svojem menjajočem se teku vedno nove situvacije, katerim se mora hipoma ubraniti. Te razvijajo zavednost, sigurnost in samostojnost.

7. Igre so higijeniško enakovredne; zato se jih mora bolj odrasla mladina redno vaditi:

a) vaje tekanja v različnih daljavah, skakanja na višino in daljavo, v metanju;

b) šolsko korakanje, potovanje in hribolazenje; taka šolska potovanja se zajedno izkoriščajo za vajo oči kakor tudi izpodbujajo čut za opazovanje in kraje;

c) kopanje in plavanje. Za pouk v plavanju, kot bistveni del telovadbene telesne vzgoje, mora šola povsod, kjer je le mogoče, primerno skrbeti.

d) Učencem, čez 15 let starim, se priporoča veslanje.

8. Vrednost telovadbe na orodjih obstoji največ v razvoju spretnosti, da se obvladajo gibala po volji.

9. Higijeniško kakor tudi estetiško je potrebno, da se skrbno negujejo proste in potne vaje, da se doseže lepo ravno držanje telesa. Ako se vedno na to pazi, bode se lahko prsni koš prosto razvijal, ravno tako pa tudi pluća v svojih važnih gornjih delih.

10. Za žensko mladino je iz fiziološkega in higijeniškega stališča potrebno, da se krepčajo mišice trupa, trebuha in hrbta. To kaže zlasti veliko število krivljenja hrbtenice pri dekletih v naših šolah.

11. Telovadne vaje morajo razvijati in vplivati na moralična svojstva poguma, samozaupnosti in premagovanja samega sebe. Temu služijo vaje v tekanju in skakanju čez različne zapreke (jarke, pletenice, plote), skakanje čez orodja (kozla, konja, zaboj), skakanje čez skakalno palico, dalje naskakovanje, plezanje itd. Te vaje, ki se imajo večinoma vršiti na prostem, naj imajo pri starejših učencih včasih obliko tekmovalnega boja.

12. Pravilno vršeča se telesna vzgoja mora v učencih vzbujati dovoljno veselje za gibanje in zdravje tako, da se učenci ne le izven šolskega in delalnega časa kakor tudi na prostem radi pečajo z igrami in drugimi krepčujočimi vajami, temveč da to tudi po izstopu iz šole kot potrebo smatrajo ter je nadaljujejo.

13. Telovadni učitelj ima v rokah, da z vajami, katere proizvaja s svojimi učenci, uspešno vpliva na telesni razvoj njemu zaupane mladine — ali pa to izdatno vplivanje zamudi. Zato je potrebno, da je vsak telovadni učitelj poučen, kateri vpliv ima vsaka vaja ali vsaka vrsta vaj na telo. Izomika telovadnih učiteljev ima to znanje natančno oskrbeti.

*

V diskuziji so se vsi govorniki potegovali za važnost tekmovalnih vaj, ki se naj vrše tudi v šolah na deželi. Vsaka šola naj bi imela dovolj veliko prosto šolsko dvorišče, kjer se naj učenci izletajo.

XLIV.

Važne podatke je sporočil dr. med. Jul. Samosch, šolski zdravnik v Bratislavi v govoru *«Šolsko-zdravniške preiskave o vplivu mladinskih iger, vpeljanih na vratislavskih ljudskih šolah, na srčno delovanje otrok»*, namreč sledeče:

1. Povprečno je pri 190 otrokih v starosti od 9—13 let bila žila, ko so mirno stali, v eni minuti 90 krat; največje število je bilo 114, najmanjše 66.

2. Po igri, trajajoči 15 minut, se je trip srca pomnožil povprečno za okroglo 40 udarov.

3. Po četrt - in polurnem počitku je večje utripanje srca, povzročeno po igri, približno ali ne popolnoma nehalo.

4. Po četrtturnem počitku je bilo skoraj pri polovici otrok utripanje srca malo višje nego pred igro.

5. Tudi pri onih otrokih, pri katerih se je vsled igre utripanje srca le v srednji meri pomnožilo, še ni bilo pri okroglo 48⁰/₀ po četrtturnem počitku zvišanje udarcev zjednačeno.

6. Fizijološko je, ako vsled igre zvišano utripanje srca šele po četrt uri zopet normalno vrednost doseže proti zadržanju pred igro.

7. Udar v koncih je bil takoj po igri močno akcentuiran, razširjen, po četrtturnem premoru pa je večinoma kmalu zopet dosegel svojo poprejšnjo kakovost.

8. Preiskava s perkusijo in avskultacijo imela je vobče negativni rezultat.

9. Zelo višja transpiracija in močno razgretje se je opazovalo le v redkih slučajih, po četrtturnem počitku je pôtenje izginilo.

10. Pri dalje trajajočih igrah je bilo zvišanje in znižanje utripanja srca večje in nerazmernost med njima večja. Pri dalje trajajočih igrah je treba dalje trajajočega počitka, da postane zvišano utripanje srca zopet normalno.

11. Telovadba na orodjih je enako vplivala na delovanje srca otrok, ako so četrt ure naporno telovadili.

12. Telovadba na orodju je imela manjši vpliv kakor igra, ako se je telovadilo pod navadnimi pogoji.

*

Dr. med. Odo Bujwid prof. higijene s Krakova je imel kratek govor *«Fizično delo kot vzgojni agens»* ter zahteval popolno predrugačenje naše vzgojne metode, na kar ga je dobro zavrnil učitelj S. Kraus z Dunaja,

trdeč, da ni šola kriva vseh zdravju škodljivih pojavov, ampak ima socialni položaj nižjega prebivalstva največji vpliv na razvoj otrok. — Dr. med. Ljubomir Nenadovič z Belgrada je govoril «*O telesni vzgoji šolske mladine v zvezi s šolsko higijeno pri Srbih*», o čemer objavimo enkrat posebno poročilo. — Dr. med. A. Brandeis s Prage je predaval «*O organskih redilnih elementih in odporni sili.*»

XLV.

Zanimivo je tudi predavanje dra phil. W. Gebhardta z Berolina «*Olimpiško gibanje in šola.*» V Nemčiji imajo »Deutscher Reichsausschuss für olympische Spiele«, katerega naloga ni samo obstoječi učni in vzgojni sistem reformirati, ampak tako imenovano «znanstveno vzgojo» strmoglaviti ter telesno vzgojo enakovredno napraviti. Stavki so:

1. Odpraviti je popoldanski pouk in domače naloge. Popoldne naj se vrše proste igre. Učitelji naj se vzpodbujajo, da se teh iger udeležujejo, eventualno da je vodijo.

2. Skušnje naj se skrčijo na najnižjo mero; v njih se mora enako znanju tudi telesno znanje ceniti.

3. Znanstveni pouk je kolikor mogoče prestaviti na plan; grški peripatetikeri naj so nam vzgled.

4. Učenci se morajo vsaj vsakega četrtrleta preiskati v svojem telesnem razvoju in svoji vitalkapaciteti ter srce preskušati.

5. Poučevati je temelje higijene. Zlasti vpliv svetlobe in zraka, telesne snage na organizem, potem vrednost telesnih vaj in pravilno porabljenega počitka: dalje o veliki škodi, katero povzročujejo alkoholne pijače, tobak itd. zlasti na organizem mladine. Važen del tega pouka je živež v kvalitativnem in kvantitativnem oziru.

*

Učiteljica Klara Tluchor z Dunaja je predavala «*O higijeni telovadbe deklic*» in postavila sledeče stavke:

1. Vse zdrave deklice naj bi telovadile.

2. Radi čestih nagnjenosti k boleznim ženskega spola je potreben šolski zdravnik. Od telovadbe naj se le v resnih slučajih oprosti in le za določen čas. V največjih slučajih bode zadoščala omejena prostitev.

3. Telovadne ure po učnem načrtu niso dovoljna protiteža, da bi se odpravila škoda mnovega sedenja. Po vsaki učni uri bi se morale vršiti poravnalne vaje, da se doseže ravna rast in pospeši krvni obtok s temno-rdečo krvjo.

4. Skoliotički otroci naj se združijo v posebni oddelek za zdravljenje.

5. Vaje v raznovrstnostih naj se močno skrčijo, ritmiške vaje za ponavljanje imajo prednost. V vsaki telovadni uri naj se malo poučuje, pa mnogo telovadi.

6. Od vaj na orodju imajo prednost stoja in leža v visenju ter leža za plavanje. Od ročnega orodja se priporočajo trak iz gumija, žoga, palice in bat.

7. Pri vajah v meri časa ni določiti krajišče ampak trajanje časa.

*

Dr. med. J. Thiersch z Lipsije je demonstriral *telovadno obleko za šolske deklce*.

Prav zanimivo je predavanje dra med. E. Quirsfelda z Rumburga «*O fizičnem in duševnem razvoju otroka v prvih šolskih letih,*» katerega žal ne moremo objaviti; v celoti je predolgo, ukrajšati se pa ne da. — Ravno tako je z govorom W. Winklera z Dunaja «*Gimnastika dihanja, njeno negovanje v življenju in v šoli,*» ki temelji zlasti v tem, da je dihati skozi nos. — Slično je govoril dr. med. Unia Steyn Parvé z Brummena (Holandija) «*Pravo dihanje v šoli*». Stavki so:

1. Pravo dihanje obvaruje pred boleznimi in pospešuje zdravje.
2. Pravo dihanje naj bi se v vsaki šoli učilo.
3. O tem lahko poučujejo telovadni učitelji; na šolah brez telovadnega pouka naj bi oblastva skrbela, da eden učitelj prevzame ta pouk.
4. Kjer so šolski zdravniki, naj se njim ta pouk odkaže; vsekakor bi morali nadzorovati vaje.

*

«*O vitalkapaciteti naše učeče se mladine*» je govoril M. Guttman z Dunaja. Z vitalkapaciteto se označuje ona zračna prostornina, ki izhaja med najvišjo ležo prsnega koša pri vdihanju in isto pri izdihanju iz pluč. Ta se lahko meri s spiromerom in dolgostno mero. — Dr. phil. O. Hoffmann z Lübecka je poročal «*O dihanju in zgradbi telesa*». Da je pravo dihanje velike važnosti, pokazala je tudi zanimiva diskuzija o navedenih predavanjih. Pri nas seve še o tem ni bilo govora.

XLVI.

«*O fizični vzgoji mladine v Švici*» je predaval Fr. Zollinger s Züricha zanimivo, a je za nas brezpomembno.

Jaro Pawel s St. Pöltna pa je govoril «*O telesni vzgoji mladine v Avstriji*» in postavil sledeče stavke:

1. Za telesno vzgojo na ljudskih in meščanskih šolah v Avstriji je vobče treba večje pozornosti. V posebnem bi imel uradni ukaz v po-

dobnem smislu, kakršne so dobile srednje šole od ministrstva, najboljši učinek.

2. Pouk o telovadbi naj se zopet vpelje na dekliške, ljudske in meščanske šole.

3. Nujna potreba je, da se sestavi novi učni načrt telovadbe za ljudske in meščanske šole.

4. Pouk o telovadbi na učiteljiščih (moških in ženskih) je razširiti na tri, oziroma dve uri v vsakem tednu.

5. Na učiteljiščih (obeh) je vpeljati pouk v plavanju kot obvezni predmet, na ljudskih in meščanskih šolah ga je v neki obliki priklopiti poučnemu organizmu.

6. Na gimnazijah je vpeljati telovadni pouk kot obvezni predmet in naglo ustanoviti stalne službe za telovadne učitelje. Na vseh srednjih šolah je vsaj v drugem semestru razširiti telovadni pouk na tri tedenske ure. S posebnim zakonom naj se določi telovadnim učiteljem na srednjih šolah pomikanja v višje činovne razrede in dovoli tridesetletno službovanje.

7. Na vseučiliščih naj se telovadba povzdigne z brezplačno porabo nahajajočih se telovadnic: akademiškim telovadnim društvom naj se dovolijo čim večje ugodnosti.

8. Kurzi za vzgojo telovadnih učiteljev so preosnovati v smislu modernih zahtev.

9. Rokotvorni pouk za dečke je v meščanskih šolah vpeljati kot obvezni predmet.

10. Skrbeti je, da se nastavijo posebni nadzorniki za telovadbo.

*

Dr. phil. Fried. Glauning je govoril «O igrah na norimberških igrališčih», dr. Franjo Bučar z Zagreba pa «O telesni vzgoji na Hrvaškem in Slavonskem», o čem še morda poročamo podrobneje.

V živahni diskuziji je podal učitelj in poslanec K. Seitz štatistiko o telovadbi, kakor sledi:

Leta 1900 je bilo v Avstriji javnih ljudskih šol brez telovadnice:

Nižje Avstrijsko	65 ⁰ / ₀	Tirolsko	98 ⁰ / ₀
Gornje Avstrijsko	86 ⁰ / ₀	Predarelsko	94 ⁰ / ₀
Solnograško	83 ⁰ / ₀	Češko	80 ⁰ / ₀
Štajersko	86 ⁰ / ₀	Moravsko	85 ⁰ / ₀
Koroško	94 ⁰ / ₀	Sleško	95 ⁰ / ₀
Kranjsko	97 ⁰ / ₀	Galicija	99 ⁰ / ₀
Trst z okolico	48 ⁰ / ₀	Bukovina	98 ⁰ / ₀
Goriško in Gradiška	98 ⁰ / ₀	Dalmacija	98 ⁰ / ₀
Istra	98 ⁰ / ₀	Brez telovadnic	16.843=86 ⁰ / ₀

V letu 1900 je bilo šol brez telovadnega pouka vobče:

Nižje Avstrijsko	2'6 ⁰ / ₀	Tirolsko	69'2 ⁰ / ₀
Gornje Avstrijsko	8'8 ⁰ / ₀	Predarelsko	80'9 ⁰ / ₀
Solnograško	8'5 ⁰ / ₀	Češko	0'7 ⁰ / ₀
Štajersko	5'8 ⁰ / ₀	Moravsko	2'8 ⁰ / ₀
Koroško	12'9 ⁰ / ₀	Sleško	21'1 ⁰ / ₀
Kranjsko	24'8⁰/₀	Gališko	58'9 ⁰ / ₀
Trst z okolico	26'1⁰/₀	Bukovina	17'8 ⁰ / ₀
Gorica in Gradiška	49'9⁰/₀	Dalmacija	26'9 ⁰ / ₀
Istra	44'9⁰/₀	skup	22'5 ⁰ / ₀

Iz tega vidimo, kako je telovadni pouk zanemarjen še na slovenskih šolah.

*

M. Guttman z Dunaja je pri velikem načrtu demonstriral Jordanov park v Krakovu, ki je namenjen za telovadbo in igre na planem.

KNJIŽEVNO POROČILO.

OCENA.

Knjige «Slovenske Šolske Matice» za l. 1905.

Piše —l.¹

(Dalje)

2. Učne slike k ljudskošolskim berilom. Drugi del, 3. snopič uredila H. Schreiner in dr. J. Bezjak.

S pričujočim snopičem so končane učne slike k drugemu Schreinerjevemu in Josin-Ganglovemu berilu.

Da je začela Matica izdajati te pomožne knjige, to je bila vsekako srečna misel. Čitanje je skoro najvažnejši predmet ljudske šole, čitanka najvažnejša knjiga naših učencev. Ne samo tiska, tudi različne pisave se uče iz berila, najnovejše zahteve se obračajo celo k raznim rokopisom. Čitanka nuja ves material za estetiško vzgojo otrok. Ona je edina knjiga ki omogočuje učitelju dejstvovati na učenčev značaj, na njegove nazore, na njegov čut, na njegovo hotenje. To je praktiška etika in estetika navadnega človeka, v kateri so nauki uporabljeni in razkazani v primerih. Vse bolj se pedagoško mnenje nagiblje nazoru, da je treba za realije posebnih

¹ V 4. Pop. štev. na strani 122 zadnja vrsta se je vrnila jako neljuba pomota. Mesto «opozarja na delo», čitaj: «odgovarja za delo». Tudi nekaj drugih tiskovnih pomot je v spisu ostalo, ki pa jih naj blagovolijo popraviti čitatelji sami.

Pis.

učbenikov, za berila pa samo čtiva, ki služi etičkim in estetičkim svrham. Po teh načelih je sestavljeno Schreiner-Hubadovo berilo, takisto deloma Josin-Ganglovo, Končnikovo je postalo nerabno. Zato je prav, da se omejnena priročna knjiga ozira samo na prvi navedeni knjigi, ki se bodeta rabili v naših šolah še dolgo.

Berilo služi jezikovnemu pouku, torej slovnici, spisju, pripovedovanju in memoriranju. Slovnica išče v berilu dokazov in primerov za svoje nauke, ona uporablja čtivo za vaje. Toda to je le postranski smoter čitanki in prenapeta bi bila zahteva, da postane slovnica vodilo za besedilo posameznih sestavkov in za red v čitanki, če tudi je bilo v Nemcih dovolj takšnih poskusov.

Spisje zahteva od čitanke, da se nahaja v njej določena množina primerov. Torej mora biti v njej povesti, spisov, primerjav, orisov, pisem. Zahteva, naj bi bili zastopani tudi opravični spisi, je pretirana. Zelo važna pa so pisma, in sicer že za najnižjo stopnjo. — Berilo ne nuja samo primerov, ampak tudi dober del snovi za spisne vaje.

Pripovedovanje je ustmena reprodukcija vsebine, izpremenjena ali neizpremenjena, in je eminentne važnosti. Ta važnost se ne upošteva, premalo se stori v naših šolah v tem oziru.

Memoriranje gladi jezik, vežba spomin in podaja učencu zaklad najboljših poetičkih in prozaiških proizvodov našega slovstva. Krivo je mnenje, da se smejo memorirati samo pesmi; in to mnenje vlada vendar v devetih desetinah naših šol.

Berilo bi se moralo učencu omiliti. Ne samo v šoli, tudi v življenju bi mu morala ostati najljubša knjiga. Po teh točkah se morajo soditi učne slike. Težko je paziti na vse to pri obravnavi beril, zlasti začetnik «nema puta ne zna staze.» Zlasti poslednjim so namenjene «Učne slike», pa le kot vzorci. Učitelj mora čuvati svojo individualnost. Iz lastne duše nam mora prikopeti navdušenje. Ob lastnem delu se nam mora roditi neizmerno sladka vest izpolnjene dolžnosti, ob lastnih poskusih se moramo povspeti do dovršenosti v svojih stanovskih opravilih. Knjiga more le toliko koristiti, v kolikor nuja vzore, in mora škodovati, ako vpreže učitelja v galejo, če mu obesi na noge težko železje, da mu je onemogočen prost korak. Papig, brezsmiselnih posnemovalcev knjiga ne sme vzgajati, ne sme ostriči perot onemu, ki hoče k solncu. Človek, ki je suženjske narave, naj jo pusti rajši pri miru. Oni pa, ki čuti v duši nagon za popolnjevanje lastnih zmožnosti, naj jo uporablja kot brus, ob katerem si popolni svoje lastne tvorbe.

Knjiga bi torej morala nujati vzore, popolne vzore. No na svetu ni nič popolnega, in obravnava beril je neizmerno težka.

Učne slike so izdelane pod istim vodstvom, po istih načelih, po istem kalupu. Če ta kalup torej ne velja, potem je pač delo zastonj: Ali bi ne bilo bolje, da si je izbral vsak pisatelj za svojo delavnico lastne modele? Mnogo je načinov, po katerih se obravnavajo berila. Absolutne sheme ni. Na učiteljsku v Kopru smo se posluževali naslednjega navodila za obravnavo beril:

I. Priprava: Vzbuja se apercepjuče predstave, razlagajo se za razumevanje berila neobhodno potrebne razmere, vzbuja se zanimanje, zlasti s kolikor mogoče jedrnatim podajanjem smotra.

- II. Podavanje: a) Pripovedovanje učiteljevo (1kratno).
 b) Pripovedovanje učencev (1 kratno ali 2 kratno).
 c) Čitanje učiteljevo (1 kr.)
 d) Čitanje najboljših učencev (2 kr., 3 kr.).
 e) Razlaga besed, rekel (fraz), slovniških posebnosti, nepravilnosti itd.
 f) Vaja v estetiškem čitanju.

III. Vglabljanje: Stvarna razlaga mest, časa, dejstev (glavnih in postranskih), značajev, vzbujanje čutov, vplivanje na etiško prepričanje, primerjava s sličnimi dogodki v življenju, zgodovini, v berilih, navajanje pregovorov itd.

IV. Povzetje: Glavni nauki se izluščijo in podajo v zakonu.

V. Uporaba: Priporočanje uporabe etiškega zrna v življenju navajanje primerov, v katerih bi se mogel etiški zakon uspešno uporabljati, pripovedovanje na različne načine, slovniška uporaba, spisna uporaba, memoriranje lepih stavkov, odstavkov ali vsega berila.

To je bil naš kalup, a ne edini.

Vsi deli obravnave so težki, a vsem se težava ne pozna na prvi pogled. Kako težko je na pr. samo pravilno pripovedovanje učiteljevo, kako težko uzorno čitanje! Ali najtežji del je vglabljanje. Tu leži breme, vredno titanskih sil. To je tisti del učnih slik, ki bi moral biti najpopolnejši. Vse drugo je manj važno, deloma se tudi, kakor na pr. čitanje učiteljevo, ne more učiti v ozkem okviru učne slike. V kolikor naj služi berilo etiškim svrham, se mora v glabljanju doseči.

Natanko s čitanko v roki pregledati vsako učno sliko bilo bi nemogoče. Nastala bi debela knjiga, komentar h komentarju. Kar trdimo, to je samo posnetek razmišljanja ob čitanju knjige, glase ob robu; še tega si ne moremo sedaj dovoliti, da bi pripisali svojim trditvam dokaze. Ko bi jih pozneje kdo zahteval, so pripravljene.

In sedaj h knjigi. V zadnjem snopiču je 36 učnih slik. Dve sta gospodične Schreinerjeve, deset je Černejevih, osem Fistravčevih, osem Janežičevih in osem Škuljevih.

Nekatere učne slike imajo poseben uvod, ki uči, kedaj se ima in kako se ima berilo obravnavati, podaja tudi tuintam potrebnih stvarnih opazk, navaja potrebna učila. Ta uvod je prav dober, škoda, da pri nekaterih učnih slikah manjka, in da je pri drugih deloma prekratek. Jako važna je tudi pripomba, ali naj se obravnava berilo statarično ali samo kurzorno. Poslednje je vredno razjasnitve. Gospod ravnatelj Schreiner mi je nekoč dejal: «Vnaših šolah bi se moralo mnogo čitati. Nekatera berila se morajo natančno obravnavati, druga samo prečitati, da delujejo na učenca čisto sama. Tako se bodo učenci navadili, imeti pozneje pri čitanju svoja čuvstva.»

Vsa berila so potem razpravljena po formalnih stopnjah. Škoda, da se ni nudilo nekoliko drugih načinov, recimo vsaj onega, ki ga priporoča ravnatelj Bežek, «genetiško-razvijajoči način.» Poslednja obravnava ima tudi mnogo na sebi in tudi mene je, četudi sem čvrst pristaš formalnih stopenj, nekda navdušilo. Marsikatero berilo je bolj pripravno za ta, drugo zopet za drugi način. Tudi toliko utrudljive enoličnosti bi ne bilo. Učitelji bi spoznali več načinov, in izbrali onega, ki najbolj ugaja njih individualnosti.

Prva stopnja: Priprava. Priprave so v knjigi vobče dobre. Le tuintam se mi dozdevajo prekratke, ne vzbujajo dovolj apercepujočih predstav, ne vzbujajo dovolj zanimanja, ne vzbujajo tistega duševnega stanja, kar bi imenoval razpoloženost za vzprejem povesti (Stimmung). Nekateri so mnenja, da bi se moral podajati v pripravi pomen nejasnih besed, da more potem čtivo takoj z vso silo dejstvovati na učenca. To je pretirana zahteva. Priprava včasih tudi lahko odpade. — Podajanje smotra je skoro povsod dobro, tuintam pa tudi nejasno, premegleno, brezpomembno.

Druga stopnja: Podajanje. Manjka povsod učiteljevo in učenčevo pripovedovanje. Kdo se tu moti? Mogoče, da se jaz le težko ločim od ideje, katero sem zastopal doslej v svoji praksi. Meni se zdi pripovedovanje potrebno. Živa beseda, takole ljubko pripovedana in živahno, to je vendar vse kaj drugega nego mrtva knjiga. Seveda, kdor ne zna pripovedovati, naj to rajši opusti, ker le kvari vtise. A kdor zna, naj tega ne opušča. Tudi pripovedovanje po učencih ni tako nemogoče. — Le tako more povest vplivati na učence, ki se še bore pri čitanju z besedami in njih pomenom.

Čitanje učiteljevo je neobhodno potrebno. On je vzor. Ne zabimo pri tem poslu, da je treba čitati počasi, izrazito, estetično. Učitelj pa, ki nima dobrega organa, ki ne zna čitati (ali je tudi takšnih?) naj to prepušča na višji stopnji najboljšemu učencu.

Opazka, naj učenci čitajo samo po dva ali trikrat, je pravilna. Vaja v čitanju sledi pozneje po razlagi besed.

Razlaga besed je težavna. V knjigi je večinoma dobra. Beseda se pojasni s sinonimi (tudi z dialektičskimi izrazi), z nazorili, s sliko, z etimologijo, tudi z opisovanjem. Katero sredstvo je najboljšo, o tem mora soditi učitelj sam. Večkrat bode tudi uporabil več sredstev obenem. Dobro je, če se nove besede napišejo na tablo in potem v zvezek, se ponavljajo in pozneje uporabljajo v vajah. Razlaga mora biti pravilna, ne smejo nam rabiti germanizmi, ki jih v narodu ne najdeš: nepotrebna je razlaga znanih besed, dolgo naštevanje sinonimov spada v slovnico, ne smemo razlagati znano pravilne oblike z neznano krivo, ker je to nepedagoški itd.

Vaja v čitanju je važna. Skušati moramo doseči estetiško čitanje. Dobro sredstvo v to je čitanje v koru. Učenci čitajo najpreje tiho, da čujejo vsi učitelja, potem pa vedno samostalneje.

Tretja stopnja: Vglabljanje. To je najtežji del, ki bi moral biti seveda v knjigi najpopolnejši. Meni se vidi vglabljanje pri nekaterih učnih slikah res vzorno, pri drugih pa zopet prav slabo. Na mesto in čas, na posamezne situacije se moramo ozirati v tem delu obravnave. Tudi z načrti na tabli si večkrat pomagamo, včasih narišemo majhne prizore. — Kavzaliteta v dejanjih se mora bistro shvatati, ločiti se morajo stranska dejanja od glavnega, zlasti se mora dognati odločilno dejanje, ki označi izid. V njem se spozna včasih značaj glavnega junaka najboljše. Tam leži navadno etiško jedro. Pri vglabljanju orišemo značaje, najdemo etiške vzore. Vzbujajo se čuti, torej se vpliva na hotenje, na prepričanje, na značaj. — Tu primerjamo pravkar čitane dogodke z že znanimi, značaje z že znanimi, ki smo jih našli v drugih berilih ali v življenju.

Vglabljanju glavni smoter je: pravi razvoj etiškega zrna. Ne iskati prisiljenih naukov, le to, kar se samo nuja, smemo vpoštevati. Učenci naj se učijo misliti, da se nauče čitati med vrstami. Zato

tudi so tu neumestna vprašanja, ki imajo odgovor že v sebi. — To je poskusni kamen, tu poskušaj, koliko imaš zmožnosti; v pravih vprašanjih, v pravem izboru gradiva se pokaže tvoja nadarjenost. Nič nepotrebnega, nič gostobesednosti — da, to je umetnost pouka. — Kako daleč zaostaja vglabljanje v nekaterih učnih slikah za idealom! — No kritika je lahka stvar, kaj boljšega vstvariti pa tudi najstrožji kritik včasih ne more. Hotel sem tovariše le opozoriti na važnost tega dela, hrepeneti po idealu je dolžnost vsakega pozameznika.

Četrta stopnja: Izluščanje jedra. Glavni nauk povesti se tu poda v kratkih, jedrnatih besedah. — V nekaterih učnih slikah je ta nauk premedel, včasih premalenkosten, v drugih zopet prav srečno očrtan.

Peta stopnja: Uporaba. Etiška uporaba je že zgoraj označena. V knjigi navadno manjka navajanje zgledov za uporabo etiškega nauka. — Pripovedovanje bi se moralo v knjigi bolj povdarjati, zlasti bi se morale navajati različne vrste pripovedovanja, (sprememba oseb, kraja, časa, odnošajev itd.) — Slovniška uporaba je večinoma dobra. Preveč v tem oziru nikar! V vajah ni opaziti enotnosti, zveze; no saj se bodo morale ravnati po obravnanem slovniškem gradivu. — Spisna uporaba se prepušča večinoma učitelju. — Memoriranje se povdarja le pri pesmih. Zakaj se ne memorirajo tudi lepi prozaiški stavki, odstavki, kratka berila?

Tako se torej obravnavajo v učnih slikah povesti in pesmi. Ugank, pregovorov in drugega gradiva ne najdemo v tem delu. Za nekatere stvari ni bilo priložnosti, za druge še ni zrela mladina. (2 in 3 š. l.)

Obravnava pesmi je v knjigi popolnoma zagrešena. Vem, da je ta moja trditev zelo smela. A pripravljen sem, svojo trditev v daljšem spisu razjasniti v eni prihodnjih, Popotnikovih številkih. Za sedaj le par besedic:

Pesmi v berilih imajo po svojem izvoru izključivno estetiški smoter. Rimana proza, ki se na žalost nahaja še tuintam v naših čitankah, nima pravice do prostora, ki ga zavzema. Pesmi bi morale gojiti v učencih estetiška čuvstva, našo mladino usposobiti za razumevanje pesništva, v njih vzbujati ljubezen do umetnosti, do nebeške poezije. Ali bode ta učinek imela pesem, ki se nemilosrdno razcepi pri obravnavi, da ne ostane kakor par praznih zvokov? Ne, ta obravnava mora učencu pesem pristuditi! Ali morete tudi najlepšo pesem iz šolske dobe, katero so Vam nekdanj tako razkosali, čitati z užitkom? — To je tako, kakor da bi začeli s slike strugati barvo, da vidimo, iz česa je napravljena. Pesem more in sme le dejstvovati v svoji skupnosti. Obširna priprava, ki razjasnjuje vse, kar je v pesmi neumljivega, ki vstvarja primerno razpoloženost, deklamacija pesmi, kratek pogovor o pesniških krasotah v njej, potem pa naj si jo učenci prisvojijo! In vse to že na tej stopnji? Da, tudi tukaj že, kajti zgodaj naj se učenci uvedejo v razumevanje lepote, to zahteva potreba vzgoje za umetnost. — Tudi pesnik naj se omenja s par toplimi besedami, naj se vzbudi v učencih že zgodaj spoštovanje do od Boga ljubljenih mož, ki čutijo v sebi najplemenitejšo lepoto božjega stvarstva, ter jo izrazujejo na popolen način, ki v svoji skupnosti reprezentujejo vrednost naroda med svetom. — — Mesto tega iskati v pesnih samo nauk, da celo v šaljevih, to je pač pretiran utilitarizem, ki se maščuje s tem, da naša šola pošiljava v svet mladeniče, ki so vselej v stanu prevračati oči, s hinavskim jezikom ponavljati «dobre nauke» a so slepi in gluhi za

lepoto stvarstva in nje izraz, nimaje čuvstva, nimajo tega, kar naš jezik preprosto in vendar lahko značilno imenuje — srce.

In sedaj povzamem:

1. Učne slike, ki jih je letos naša Šolska Matica izdala, so deloma izvrstne, deloma dobre, deloma slabe. Zlasti ne morem odobravati obravnave pesmi, kakršne se nahaja v knjigi.

2. V takšno knjigo ne spadajo poskusi. Učne slike bi naj izdelovali naši najboljši šolniki. Ti naj jo uporabijo najpreje v svojem razredu ter jo potem po praksi popravljeno izroče javnosti. Pri zeleni mizi se v tem oziru ne bode dosegla popolnost.

3. V bodoče bi se naj oziralo uredništvo tudi na druge načine obravnavanja beril. Ne vse po enem kalupu. Učitelj naj potem izbere način, ki najbolj prija njegovim zmožnostim. Zlasti bi želel, da se obravnava nekaj beril po genetiško-razvijajočem načinu v Bežekovem smislu.

4. Učne slike smejo biti samostalnemu, vestnemu, mislečemu učitelju, kateremu je do razvoja lastnih sil, samo vzori. Delo samo pa mora biti plod njegove lastne individualnosti.

To so moji nazori o tej velevažni knjigi, za katero moramo biti Slov. Š. Matici iz dna srca hvaležni in katere nadaljevanje težko pričakujemo. Koncem svojega pogovora še enkrat povdarjam: kritika je lahka, kaj boljšega vstvariti tam, kjer imamo opraviti z dobrim produktom, je neizmerno težavno.

(Dalje sledi.)

IZ PERSPEKTIVE.

J. R — r.

Pogledal sem po svetu in zazrl te-le slike:

1.

V Praterju so se zopet nastanili komedijanti, da vrše svoje izobraževalno delo. Zvonec zvoní na vso silo in deca kar dreve pred šator, odkoder prihaja glasno vabilo; ves prostor je poln malih gledalcev, ki se zdaj pa zdaj na glas nasmejejo, uživajoč ob pomembnih prizorih: bojaca se pretepata, si razbijata s kladivom glave, da se udarci razlegajo daleč na okrog . . . .

Krasen pouk . . . Nazornost ga odlikuje . . . Oči zro, ušesa čujejo.

Uporaba, ki je cvet pouka, se vrši kmalu potem in z veliko spretnostjo: otrok vzame en kos lesa (to bodi bojac!), pa še drugega (to bodi kladivo!) in sedaj: le po njem, po glavi, češ, sedaj pa jih je dobil! Prava vaja v pobijanju lobanj . . . .

Taka je uporaba nazorne pedagogike praterskih komedijantov.

O vi vsi, ki pravite, da se otroci pri gledaliških predstavah divijo le «orglanju» in vnanim efektom, a jim fantazija ostane pusta, pridite se le — sem učiti!

2.

Ples malih . . . Pet — do osemletni otroci so imeli svoj plesni kurz in sedaj je zaključni «venček», vse lepo po pravilih in vzorih.

D drugega dne so imena vseh slavnih malih udeležnikov in udeležnic po časopisih in po pravici; zakaj rano se pripravljajo za velika dela v okviru etikete in spon in so že v tej nežni dobi primerno ločeni od običajnih otrok, ki skačejo brez pravil, po travi in pesku in so radi tega v kroniki časa pozabljeni.

Kaj le pomenijo imena «Leonhardus Confusius, Antonius Nihilpazius, Liber Baro a Faulental»?

3.

Bog ve, kako se zove dežela, kjer sta se zgodila dogodka prve in druge slike.

Pozorišče tretje slike je brezdvomno Slovenija; zakaj kaj takega se drugje ne more zgoditi.

Okrajni šolski nadzornik priporoča genetično metodo, a postopa z okrajno učiteljsko konferenco povsem dogmatično, absolutistično, od zgoraj navzdol . . .

«Deutschland» pravi, «das ist das gelobte Land des gesammten Schulwesens. Wir sind in hundert Stücken noch zurück. Krain natürlich läßt sich, was die Qualität der Lehrerschaft anlangt, gar nicht vergleichen».

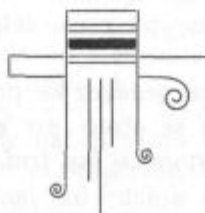
Se vzame na znanje; oči so spoštljivo obrnjene proti severu.

Ob tem prizoru mi pride graška «Tagespost» v roke, kjer je čitati bridke pritožbe o nazadnjaškem duhu, ki je v zadnjih dveh decenijah prevzel prusko ljudsko šolo. Komu naj sedaj verjamem? V tem mi pride na pomoč zanesljivejša «Österreichische Rundschau» (febr. 1906, str. 162), veleč, da je nemška država «das in Mittelschulfragen rückständigste Land von ganz Europa».

Gospod nadzornik, kam pa naj zdaj obrnemo svoje oči? Ali naj jih povesimo? —

V tej sliki se mi moderen zdi pojem tuje sugestije, pomembno pa dejstvo, da iščemo vzore in pomoči le — izven sebe.

Če Vam je ljubo, g. urednik razstavite te slike!

Razgled.

Listek.

Vid otrok v lvovskih ljudskih šolah. Znani okulist dr. Tit. Kicki je preiskal vid otrok v ljudskih šolah v Lvovu. O tem preiskovanju referira obširno v «Przegladau higieničnem». Preiskal je 13.292 otrok. Našel je, da je navadno več otrok kratkovidnih nego se misli. V 2. razredu je bilo kratkovidnih dečkov 8·3%, deklic 8·1%, v 3. razredu 9·2% dečkov in 10% deklic, v 4. razredu 10·2% dečkov in 10·2% deklic, v 5. razredu 10·3% dečkov in 13·1% deklic, v 6. razredu 10·5% dečkov in 15·6% deklic, v 7. razredu 15% dečkov in 16·1% deklic, v 8. razredu 13·6% deklic. Dr. Kicki je mnenja da zlasti ročna dela v slabo razsvetljenih prostorih kvarijo vid deklic. V razredih mestnih je kratkovidnost večja nego v vaških šolah. Kratkovidnost raste v posameznih razredih. Deklice imajo slabši vid nego dečki. Kar se tiče očnih bolezni, pravi dr. Kicki, nastajajo skoro vse vsled skrofuloznosti. Zlasti otroci ubogih starišev so podvrženi tem boleznim. Z bedo in slabo hrano so spojene bolezni oči, bolezni slezenic, prišči po licu in glavi, bolezni dihalnih organov, često popolno propadanje celega organizma.

Pro domo. «Preporod» piše v svoji letošnji 3. številki. «Malo je učiteljstva na svijetu, koje bi bilo toli svijesno, marljivo, a još manje, koje bi bilo toli solidarno, muževno, energično, kao što se to punim pravom može reći o našem dobrom, milom, junačkom slovenskom supatniku».

Napredek. Metrski merski sistem se je uvedel v Ameriki. Bržčas se uvede tudi na Angleškem in v angleških kolonijah. To je znaten napredek v trgovini, katera se s tem zelo olajša.

Kupčija z nedolžnim mesom. V Italiji in na Angleškem je kupčija z dekleti v starosti od 8—14 let v živem cvetu. V neki preiskavi v Londonu je izjavil takšen dušegubec, da je samo eni visoki osebi prodal v enem letu 71 devic v starosti od 10—12 let, vsako za ceno 200 K. Ako je samo ena oseba toliko gorja povzročila, koliko mora biti pohujšanje na celem Angleškem.

Mladi prodajalci v Lvovu. «Szkola» piše o tem: V Lvovu prodaja 657 otrok po gostilnah različne malenkosti. Skolporterstvom se bavi 130 učencev in 45 učenk lvovskih ljudskih šol. Ti otroci so izpostavljeni najgrjemu pohujšanju. Zvečer in ponoči prihajajo v razne gostilne in kavarne. Tu ne slišijo nič dobrega. S pijanci občevati ne more poboljšati npravnosti. Demoralizujoče šale se zbijajo s temi sirotami, večkrat jih tudi napajajo. Nasledki takšnega življenja se dajo dokazati tudi s statistiko: med mladimi kolporterkami se je dognelo 33 slučajev tatvine, 13 prestopkov zoper npravnost, 47 slučajev pohujšljive upornosti, 3 slučajji veneričkih bolezni (Gonorrhoe in Ulcus lueticum) in to pri dekletih v starosti 9—11—12 let. Da ti slučajji ne ostajajo osamljeni, leži na dlani. Bil bi skrajnji čas, da se začne država brigati za takšne žalostne pojave.

Učiteljski dnevnik ima prusko učiteljstvo. Imenuje se «Preussische Lehrerzeitung». Dnevnik izhaja v velikem formatu (48 × 32 cm); vsak list ima 8—12 strani; urejen je izborno. Razpravljajo se v njem vse politiške in gospodarske razmere; telegrafiška in telefonska poročila so vzorno upravljena, tako da je «Preussische Lehrerzeitung» izpodrinila vse druge dnevnike iz učiteljskih rodbin. Vsaka številka ima «Pedagoški razgled», v katerem se podajajo zanimivosti z domačega in tujega pedagoškega polja. Navadno ima dnevnik tudi priloge. Dvakrat na teden ima pri-

logo iz beletristike; v nedeljo ima nedeljsko prilogo, liste za domače gospodarstvo in higijeno, pedagoško prilogo, prilogo za šolsko prakso; dvakrat na mesec prinaša priloge: pravna obramba, gospodarsko in godbeno prilogo. Dnevnik ima 60.000 naročnikov, seveda ne samo učiteljev. Trimesečno stane brez pošte samo 3 marke.

Varčnost. Najbolj varčni so Danci, kjer ima vsak drugi prihranke (50°/₁₀); najmanje štedijo Rusi, šele vsak trideseti ima prihranke (3°/₁₀). Na Ruskem imajo prebivalci povprečno 16 K prihrankov, na Danskem 302 K. Po Dancih pridejo Nemci, Švedi, Belgijci, Holandci, Francozi, Avstrijanci in Lahi. Na avstrijskem največ prištedijo Čehi, najmanj Madžari (6°/₁₀). Pri nas bi se več prištedilo, ko bi se po deželi bolje gospodarilo, po mestih pa manje trosilo.

Ženske profesorice na gimnazijah. — Badenski minister prosvete je dovolil, da smejo žene ki so absolvirale vseučilišče, kot profesorice v ženske srednje šole. Pozneje bodo smele poučevati tudi v nižjih razredih deških gimnazij.

Pedagoški paberki.

Pestalozzi v Slovanih. «Učitelj» piše o tem pedagogu: Nam se dozdeva nepotrebno, da naši pedagogi tako povdarjajo in odlikujejo Pestalozzija, čisto tudi tamkaj, kjer nima nikakšnih svojih zaslug. Nemci so v svojem nacionalnem šovinizmu napravili iz Pestalozzija pedagoškega svetnika; to bi nas ne brigalo, če ne bi tudi mi grešili v tem, ker presadivši nemško pedagoško književnost v naše zemljišče vse to slepo verujemo in mečemo za peč vse njegove predhodnike, koji so mu nujali ideje in pripravljali pot. Četudi so tudi starejši pedagogi povdarjali načelo nazornosti, četudi je I. A. Komenský napisal knjigo «Svet v slikah» (Orbis pictus), vendarle proslavljamo Pestalozzija baš radi nazornosti, akoravno je on samo uporabljal nazornost v svoji šoli. In še ta uporaba je sumljive vrednosti, ker se čisto gotovo zna, da ni sam Pestalozzi ni bil posebno verziran v pouku. — Nam Slovanom je to jako dobra lekcija. Spoštujmo tuje, a ne podcenjujmo lastnega. Komenský je vir pedagoške znanosti, iz katerega so črpali Nemci dober del svoje pedagogike, kolikor so je mogli zvezati z narodno svojo prepotentnostjo. Torej nazaj h Komenskemu!

Zbirke prirodnin. Zelo važno je, da ima vsaka šola zbirko prirodnin, brez katere je prirodopisni pouk v ljudski šoli gotovo nemogoč. Naše šole so slabo obskrbljene s takšnimi učnimi sredstvi. Za srbske šole skrbi pedagoški muzej. Izdal je razglas, da naj učitelji vpošiljajo prirodnine iz svojega kraja. Kdor vpošlje 50—100 predmetov (pošiljatve so proste poštnine) prejme popolnoma urejeno zbirko prirodnin za svojo šolo brezplačno. Tako bodo imeli srbski učitelji mnogo lažje delo.

Šolska obveznost. Šolska obveznost v Srbiji počenja kakor pri nas z dovršenim 6. letom. V «Učitelju» se je izrekel S. Dimić za uvedenje obveznosti z dovršenim 7. letom in si objublja od te reforme tele rezultate: 1. otroci bodo bolj redno pohajali šolo. 2. odstotek neobiskujočih bode manjši. 3. pouk bode bolj uspešno napredoval. 4. število ponavljajočih bode manje. 5. učiteljem bode olajšan trud. 6. starši bodo z uspehi bolj zadovoljni.

Čitanje. Nekateri novejši metodiki priporočajo, da se učenci vadijo v čitanju rokopisov. V ta namen naj bi se sprejeli v čitanke originali (seveda samo faksimili) mladinskih pisateljev, ki bi se čitali kakor drugi članki. Umevno je, da bi takim načinom učenci lažje čitali pozneje tuja pisma in spise, zlasti uradne, kateri niso vselej napisani kaligrafiški, zraven tega pa tudi spoznavajo dolžnost, si prisvojiti čitljivo in jasno pisavo.

Lepopisje. V francoskih šolah so uvedeni «potujoči lepopisni zvezki» (Le cahier roulant). Šola pripravi velik, debel zvezek, katerega učitelj po ababetu posoja učencem z nalogo, da nekaj prepisujejo iz knjig vanj, ali pa napišejo lasten sestavek tako lepo, kolikor le morejo. Seveda se učenci pri tem delu doma zelo trudijo. Gotovo se vežbajo v lepopisju, da se jim ta poskus tembolj posreči. Ko je zvezek dovršen, se spravi v knjižnici. Tako dobi učitelj rokopisno zbirko svojih učencev. To je važno zlasti za poslednji razred. Iz teh zvezkov se spoznajo končni uspehi v pouku lepopisja.

Narodni prazniki. Praznovanje ljudskih praznikov jemlje ljudski šoli mnogo dni. Zlasti v južnih deželah je ta razvada globoko ukoreninjena. V «Učitelju» priporoča neki pisatelj, da se šola naj ne ozira na te praznike, cerkvene shode itd., da ne izgublja prepotrebne časa. Nemara bi to vplivalo tudi na odrasle. Koliko dni izgubi naš kmet, ki kaj rad hodi na božja pota. Naj nas nihče napačno ne ume. Treba je, da izkoristimo svoje kratko življenje, v šoli še krajši čas pouka.

Socialna vzgoja. V «Century Magazine» opisuje Frank Parsons, kako se je šolska mladina v Bostonu organizirala. 700 deklic je izbralo iz svoje sredine «načelnika», «sodnika» in druge činovnike, kakor jih imajo ameriška mesta. Vsa stega je v rokah učenk. Učitelji zavzamejo napram tej organizaciji isto stališče, kakor državna oblast napram mestni upravi. Uspehi v teh šolah so iznenadili vsakega gosta. Red je bil izvrsten, učilo se je mnogo več. Prestopki se niso več smatrali kot nepokorščina proti višji oblasti, ni bilo več predrznežev in lokavih učencev, ki so kvarili veselje učiteljev in se tako proslavljali med součenci, sedaj so se hudobije smatrale kot kvarjenje občega dobra in učencev samih. Neka šola v predmestju New Jorka se je takšnim načinom izpremenila, da je ni več spoznati. Včasih so se tudi ničvredni učenci izvolili zastopnikom v šolskem zboru; to se je učiteljem dozdevalo sumljivo, a glej, ti hudobneži so se popolnoma prelevili, postali so vzorni učenci. Tako se vzgaja spoštovanje do zakonov in društvenega dela. Ta sestav socialne vzgoje je uvel prvi L. Gill, danes pa je urejenih samo v Philadelfiji 33 šol po tej osnovi, mnogo šol v Bostonu, Syrakuzi, New Jorku in na Kubi. —
Po „Preporodu“.

Enorazrednice so v Avstriji zavod, na katerih prejme največ Avstrijancev svojo naobrazbo, in sicer od 20% Čehov do 68% Poljakov in Rusinov.

Zavodi za slepce. Prvi zavod za slepce se je ustanovil v Parizu l. 1784. Sedaj ima že vsaka država v Evropi zavode za slepce. V Avstriji je 11 takšnih zavodov, na Francoskem 23, na Laškem 21, v Rusiji 25, v Španiji 14, v Švicah 3, v Belgiji 6, na Nizozemskem 2, na Norveškem 2, na Švedskem 2, na Danskem 1, na Ogrskem 4, na Portugalskem 1. Nemci imajo 35 šol za slepce in 26 zavodov, v katerih žive odrasli slepci. Anglija ima 26 šol in 43 tovarn, v katerih delajo slepci, tudi na Irskem in Skotskem je 10 zavodov za slepce. V Zedinjenih državah imajo 41 šol za slepce, Kanada ima 2 šoli, Brazilija 1. V Afriki je samo 1 zavod za slepce, in sicer v Kairi, v Avstraliji sta dva, Japan ima 2. V drugih delih sveta je okoli 60 zavodov za slepce.

Vaška šola. Vseučilišni profesor v Berlinu, F. Paulsen, priobčil je članek v listu «Die Dorfschule», v katerem hvali vaško šolo. Pravi, da more dete biti srečno samo na vasi, v prirodi. Naštevava prednosti življenja v prirodi, naštevava prednosti vaške šole, graja nedostatke mestnih šol in končuje s stavkom: «Smem trditi da nobena univerza ne nuja svojim poslušalcem vsega, kar jim je treba, v tako popolni meri, kakor dobra vaška šola vaščanom nuja vsega, kar jim je za življenje treba». — Seveda ima pisec v mislih dobro urejeno, večrazredno ljudsko šolo. Z našimi enorazrednicami brez vseh učnih sredstev bi najbrže ne bil povsem zadovoljen.

Delo mozga in človeško življenje. Dr. Dukey se je trudil proučiti, koliko lahko dela človek duševno brez preobteženja. Zlasti mu je šlo zato, da bi dognal, koliko se sme zahtevati od mladega mozga v prvih dveh desetletjih življenja. Izhajajoč iz prepričanja, da se mozeg kakor mišice krepi z delom, pride Dukey k zaključku, da se mozeg slabi, ako se preobremeni. Da najde pravo mero, proučeval je duševno delo otrok in našel je sledeča števila za duševno delo nedoraslih:

Delati smejo	5 do	8 letni	12 ur na teden			
	8	» 10	» 18	»	»	»
	10	» 12	» 21	»	»	»
	12	» 14	» 25	»	»	»
	14	» 15	» 30	»	»	»
	15	» 16	» 35	»	»	»
	16	» 17	» 40	»	»	»
	17	» 18	» 45	»	»	»
	18	» 19	» 50	»	»	»

Če smemo verjeti v pravilnost teh števil, potem so naši otroci preobteženi tudi v najboljših šolah.

Začetek pisanja s peresom in tinto. Vadniški učitelj W. R. Richter je napisal v 8. št. letnika 1905 «Freie Schulzeitung» razpravo o začetku pisanja s peresom in tinto. Richter meni, da je nesmisel pisati obenem s peresom in pisalom in zahteva, da se začne takoj pri začetku pouka v pisanju rabiti pero. Potem nasvetuje Richter, kako bi bilo treba postopati, da bi se učenci takoj v prvem letu naučili pisati čisto in lepo: 1. Pripravljalne vaje se morajo skrbno vršiti. 2. Nauči učenca na pravilno držanje pri pisanju; neprestana kontrola; pazi na namakanje (samo konec peresa, malo črnila v črnilniku)! Ako je roka zamazana se mora takoj odložiti peresnik. 3. Veliki vzorni predpisi brez črt na šolski tabli; pridno piši učencem vzorce v zvezke. 4. Natančno, primerjajoče opisovanje podanih črk s posebnim povdarjanjem karakteristiških znakov. 5. Pisanje po vzorcu v vzraku na klopi, posamezniki pišejo na šolsko tablo (korekturo obavijo učenci). 6. Paziti na skrbno in natančno posnemanje od prvih početkov naprej, učitelj ne sme ničesar oprostiti. 7. Vse pisanje se vrši na povelje. Elementarni razred je prirojeno torišče metode pisanja po taktu. 8. Pisanje začetkoma jako utruji, torej ne preveč in ne predolgo pisati, rajši manj, a to skrbno in počasi. 9. Ne dajaj prehitro lepopisnih nalog za dom. 10. Natančno nadziranje pri lepopisnih vajah, vestno pregledanje domačih nalog. 11. Bodi potrpežljiv pri pouku. Vzpodbuda več velja nego kazen. Opazke kakor «pridno», «lepo», «dobro» imajo čudovite nasledke. 12. Izpisani zvezki se pobirajo, hranijo in koncem leta vračajo. 13. Rabiti smejo le zvezki s široko lineaturo (št. 1.), mehka peresa, ne pretanki, trdni držaji, in zvezki morajo imeti ovitke.

Potreba nazornosti. V «Deutsche Schulpresse» pripoveduje učitelj zanimiv slučaj, ki nam priča o potrebi nazornosti pouka. Obravnaval je enoto «Šuma». Ker je bila šola na vasi sredi gozdov, je mislil, da bodo predstave učencev znatno olajšale obravnavo. Toda zmotil se je! Od 28 učencev jih 19 ni poznalo detela, 20 ne kosa, 17 ne škrjanca. Dva otroka nista nikdar videla veverice, 8 otrok ni videlo srne, 20 otrok ni poznalo bukve, 12 ni razločevalo jelke od bora. Še huje je bilo, ko je vpraševal po vrstah listja. Ni mu preostajalo drugega, nego vesti učence v gozd, kjer so si pridobili kmalu potrebne predstave.

